

НАРОДНА КУЛТУРА

СЕДМИЧНИК ЗА
ИЗКУСТВО, КУЛТУРА И ПУБЛИЦИСТИКА

Год. XVIII, бр. 50 (961)

8 стр., цена 5 ст., 7 декември 1974 г.

ОРГАН НА КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА

«НА ЗРЯЛОТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО— ЗРЯЛА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА КУЛТУРА»

Научна конференция на тема „Проблеми и насоки на развитието на българската художествена култура“ се състоя от 3 до 5 т. м. в София. Тя беше организирана от Комитета за изкуство и култура и Института за култура при Комитета за изкуство и култура и Българската академия на науките. В работата на конференцията участваха членове на Секретариата на ЦК на БКП, главен редактор на вестник „Работническо дело“ и председатели на Съюза на журналистите, Георги Бокров, председател на Комитета за изкуство и култура, Павел Матев, първият заместник-председател на Комитета за изкуство и култура, Людмила Живкова, завеждащият отдел „Пропаганда и агитация“ на ЦК на БКП, Стоян Михайлов, завеждащият отдел „Средства за масова информация“ на ЦК на БКП, Янчо Георгиев, председател на Комитета за телевизия и радио, Тодор Стоянов, генералният директор на ДО „Българска кинематография“, Павел Писарев, председател и представители на творческите съюзи, на Българската академия на науките, изтъкнати творци на изкуството и културата.

Конференцията беше открита от председателя на Комитета за изкуство и култура Павел Матев. Той изтъкна, че теоретическата конференция се провежда в такъв важен за нашия народ и за нашето социалистическо развитие събитие като Десятия конгрес на БКП, Феруарския пленум на ЦК на БКП, Националната партийна конференция, Втория конгрес на Българската култура и последния пленум на Комитета за изкуство и култура. Това поставя пред теоретическата конференция задачата да стане един от решаващите фактори за превръщането в дело в областта на художествената култура на взетите от тези форуми решения. Павел Матев посочи, че дейността на Института за култура се развива в няколко основни посоки: в главните му задачи са да изследва съпоставката и взаимовръзката на социалистическата култура в нашата страна, взета в единство с културата на цялата социалистическа общност и преди всичко с културата на Съветския съюз, да изучава състоянието и проблемите на естетическото възпитание на народа, да изследва връзките на ръководството на културата с цел да се предложат нови, по-съвършени и по-ефективни форми и методи на управление на социалистическата култура в България.

Приветствие към участниците в конференцията поднесе секретарят на Съюза на съветските художници в България художник проф. Борис Немески, ръководител на пребиваващата у нас делегация на Съюза на съветските художници.

Основен доклад на тема „Проблеми и насоки в развитието на българската художествена култура“ изнесе директорът на Института за култура при Комитета за изкуство и култура и БАН проф. д-р Христо Георгиев. Той спира вниманието на конференцията върху два главни момента от големите проблеми, които темата поставя: особеностите и перспективите на социалистическата културна революция в България в светлината на нейния тридесетгодишен опит и някои ос-

новни задачи и въпроси на марксистко-ленинската теория на социалистическата художествена култура. В тези рамки докладчикът очерта както интернационалната основа, така и националното богатство на нашата културна революция, разни конкретни проблеми на теорията на прогнозирането и планирането на културните процеси, теорията на естетическото възпитание, теорията на групите с оглед на художественото възприятие, теорията на управлението на художествени процеси. В заключение той подчерта, че социализмът преобразява живота на народа в нашата страна. Преобразява се неиният духовен облик. Човешката личност става действително средоточие на културните ценности, става цел на всички социални грижи и стремежи. Проблемите на човека, на неговата свобода и творческа активност получават сега реално решение и съставят хуманистическото съдържание на нашата социалистическа художествена култура. Таква са контурите, очертават от Програмата на БКП и от цялата политика на партията в тази област. Именно поради това последователна партийност и народностният характер на нашата култура и изкуство са крайният камък на сегашното ни развитие и на утрешния разцвет на нашата социалистическа култура.

След основния доклад бяха изнесени съдоклади по отделни проблеми. Кандидатът на педагогическия факултет Любен Димитров говори на тема „Всепаралелното естетическо възпитание — актуален социален проблем“; кандидатът на науките Иван Джалев, научен секретар на Института за култура, на тема „Научното осигуряване на културното развитие в НРБ“; кандидатът на философските науки Димитър Диков на тема „Прогнозиране в областта на художествената култура“.

В обсъждането на така широко поставените проблеми взеха участие над 25 наши и чуждестранни научни работници и специалисти от различни области на науката и културата. Общият дух на техните изказвания беше в посока на доразвиване на проблемите и очертаване на перспективите на нашето културно развитие в епохата на изграждането на развитото социалистическо общество. Редом с констатациите на успехите на нашата културна дейност бяха направени и редица критични изказвания и препоръки за отстраняване на набелязани слабости в различни звена на тази дейност. Всички изказани се дадоха висока оценка на значението на самата конференция като важен етап в разработването на една национална програма за естетическо възпитание на трудещите се и за по-нататъшен подем на социалистическата култура на сегашния етап на нашето обществено развитие.

Една част от изказванията бяха посветени предимно на средствата за масова информация и тяхното място и роля в развитието на социалистическата култура. Вера Найденова говори за киното и интересите на зрителя към киноизкуството, които трябва да се проучат, познаят и отчитат в нашата културна политика. Вълчо Кунчев посвети своето изказване на радиото и телевизията като средства за масова комуни-

(Продължава на 7-а стр.)

ДИМИТЪР СЕРЕЗЛИЕВ

Из ретроспективната изложба „30 години българско социалистическо приложно изкуство“

ПЛАКАТ

В КОМИТЕТА ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА

СРЕЩА

С ЧУЖДЕСТРАННИ
КОРЕСПОНДЕНТИ

Ръководството на Комитета за изкуство и култура се срещна на 2 XII т. г. с чуждестранните кореспонденти, акредитирани у нас. Срещата бе организирана от отдела „Печат и информация“ на Министерството на външните работи.

Тема на разговора бяха актуални проблеми на българската култура и по-специално ново създаденият национален комплекс „Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация“.

Откривайки срещата, председателят на Комитета за изкуство и култура Павел Матев подчерта значението на постановлението на ЦК на БКП и Министерския съвет за изразяване на националния комплекс.

Първият заместник-председател на Комитета за изкуство и култура Людмила Живкова изтъкна, че по-нататъшното усъвършенстване на ръководството и управлението на културния живот у нас е в пълен съответствие с етапа на развито социалистическо общество, в който напредва страната ни. Тя характеризира този процес като закономерен и естествен резултат на започнатото преди 8 години преустройство в управлението на българската култура върху обществено-държавния принцип. Спирайки се на създадените съвети при Комитета за изкуство и култура, Людмила Живкова подчерта техния принос за усъвършенстване на съществувалите организационни форми на взаимодействие и координираност между комитета, творческите съюзи и другите институти. В това се състои и едно от главните постижения на комитета през последните години. Тя разясни и някои моменти от структурата на новосъздадения комплекс.

В отговор на поставени въпроси Людмила Живкова говори за разширяващите се взаимоотношения преди всичко със Советския съюз и другите социалистически страни. Във връзка с предстоящото честване 1300-годишнината на българската държава тя изтъкна на грижите, които се полагат у нас за издигане и съхраняване на исторически и културни паметници, в това число и на намиращите се на територията на други балкански страни. (БТА)

ПОЕТЪТ ПАВЕЛ МАТЕВ

Здравко Петров

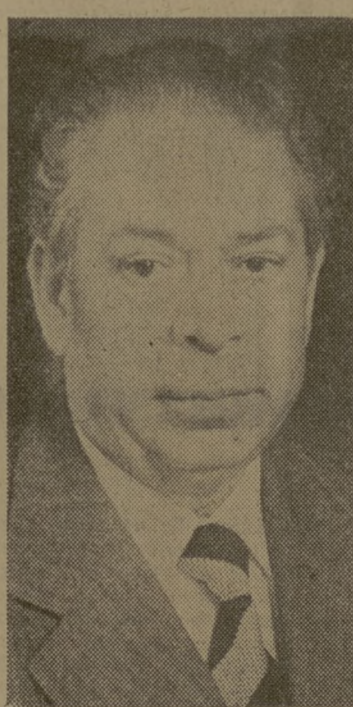
Не искам да започна с баналната фраза „как изтече това време!“, но изглежда това ще ми се наложи. Павел Матев на 50 години! Просто невероятно! Когато мина това време, когато спомнех по кръжоците, засичах се по редакциите, дружихме или се разделяхме! Всичко ми изглежда едно неотдавнашно „вчера“. Все повече натрупано усещане присъствието на проблема време в индивидуалната биография на поетите, в цялостната биография на онова поколение, което израства върху гребена на деветосептемврийската революция. Цели тридесет години сме в поход, ако искаме да си послужим със стиха на Пеню, в тоя поход се разбиха не едно сърце, но и мнозина онемяха. Павел Матев като поет измина сложни пътища. Започна мудо, за да стигне до върховете на интимната ни лирика. Сега той е един от най-видните представители на оня път лирика, богата на нюанси, багри, полутонове.

Когато чета неговите стихове, пръснати в десетки стихосбирки, виждам как е по-интересно: време

то ли, което ти породило, творческа биография на поета или чистият литературен текст. Текстолозите и структуралистите държат най-вече на чистия литературен текст. Аз не съм от тоя тип литератори, които са способни да броят стричките или римите. Аз не мога да напиша книга за други хора. Павел Матев, Добри Жотев или Георги Джагаров, но мога да разкажа за неповторимото дихание на едно време, свързано с деветосептемврийската вълна. Тогава край всеки прозорец шумеше двете тосемврийската революция. Знамената, агитките, частушките на поетите, речите бяха в изобилие. Павел Матев беше в редицата на вярващите, той крачеше по-добро с победилата класа, възпяваше нейните цури, нейните мъртви герои. В тогавишното време се запознах с него (тога бе след войната), столът изглеждаше твърде мрачна и неуютна. На страниците на младежките издания се появяваха нови имена, напращаха една амбициозна на младеж от литературната провинция. По кръжоците, аудиториите, читалните на библиотеките се

лонецоха нови разговори, зашумяха необичайни естетически принципи. Вече открито и темпераментно се отстояваха принципите на социалистическата поезия и художествена практика. Аудиториите на университетите между другото се изпълниха с млади поети. Те чедруваха в „Жар“, „Цветан Спасов“, „Васил Воденичарски“. Студентският кръжок „В. Воденичарски“ даже в неслучаен ден привличаше литературната младеж. В тия години се появи и Павел Матев сред оном младеж поети, които сега представят основното ядро на поезията ни. Ония години по бит, ме ханнзъм на всекидневно съществуване бяха твърде непривлекателни, но поетите носеха жар в гърдите си, безкомпромисно на Шурена от басията, не се чувстваша отчуждени един от друг. Поетите свежливо четяха стиховете си в литературните кръжоци, плахо пристъпваха в столничните редакции. Всеки желаеше да се самообразова, макар че книгите бяха в оскъдица. До късно сме чели в библио

(Продължава на 7-а стр.)

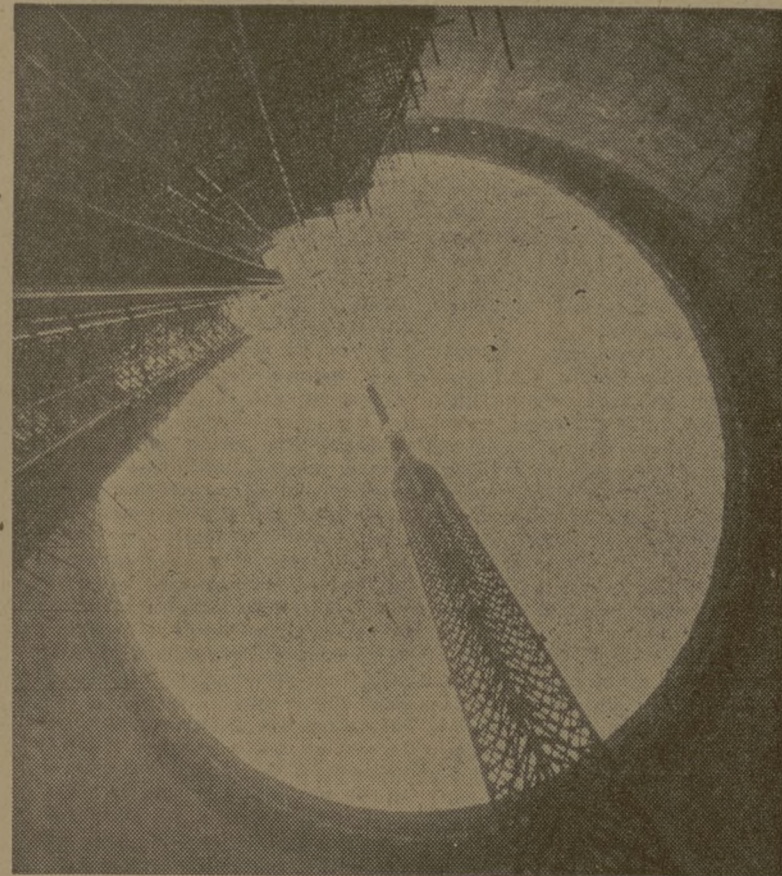

НА XVII МЕЖДУНАРОДЕН ЛАЙПЦИГСКИ ФЕСТИВАЛ НА ДОКУМЕНТАЛНИТЕ И КЪСМЕТРАЖНИ ФИЛМИ ЗА КИНО И ТЕЛЕВИЗИЯ БЪЛГАРСКИЯТ ФИЛМ „СТРОИТЕЛИ“ (СЦЕНАРИЙ, РЕЖИСУРА И СНИМКИ ЗАСЛ. АРТИСТ ХРИСТО КОВАЧЕВ) СПЕЧЕЛИ ПЪРВА НАГРАДА „ЗЛАТНИЯТ ГЪЛБ“.

СПЕЦИАЛНАТА НАГРАДА ЗА НАЙ-ДОБЪР АНИМАЦИОНЕН ФИЛМ БЕ ДАДЕНА НА „ДЕ ФАКТО“ (РЕЖИ СЪОР ЗАСЛ. АРТ. ДОНЬО ДОНЕВ).

В КОНКУРСА ЗА ТЕЛЕВИЗИОННИ ФИЛМИ ПОЧЕТЕН ДИПЛОМ ПОЛУЧАВА „ЯТАЦИ“ (РЕЖИСЪОР ОСКАР КРИСТАНОВ).

ЖУРИТО НА МЕЖДУНАРОДНАТА ФЕДЕРАЦИЯ НА ФИЛМОВИТЕ КРИТИЦИ ДАДЕ СВОЯТА ИЗВЪРЖЕНА НАГРАДА НА ЦЯЛОСТНАТА БЪЛГАРСКА ПРОГРАМА ЗА ФЕСТИВАЛА.

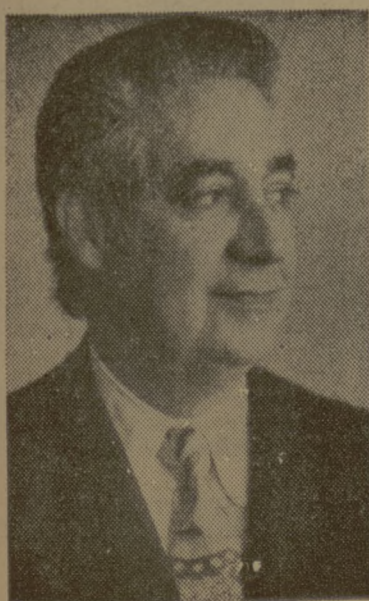

КАДЪР ОТ ДОКУМЕНТАЛНИЯ ФИЛМ „СТРОИТЕЛИ“

нашето интервю

КАРМЕЛО ГОНЗАЛЕС:

«СРОДЯВАТ НИ ОБЩИ ИДЕИ, ОБЩИ МЕЧТИ, ОБЩ ПЪТ...»

Не знам дали художникът е преследвал дълго и упорито музата на своето изкуство. Може би е станало и обратното — изкуството го е застигнало на друго поприще и е променило съдбата на този надарен кубинец. Бил е механизник и обикновен работник. Учил е музика. Но вероятно слухът му не е споделил тази негова предпоследна любов. И тогава е дошла последната, която изпълнява целия му живот. Своите картини той и досега подписва само като КАРМЕЛО. Така го знаят и приятели, и врагове. Един политик в изкуството има и едините, и другите.

— В България сте за втори път. Вероятно това ваше посещение е свързано с нещо?

— В историята на нашите две страни има много съвпадения и красиви сходства — сходство между съдбата на Христо Ботев и Хосе Марти, поведението на нашия Фидел Кастро по време на неговата защита в процеса за Монкада и поведението на Георги Димитров пред нацистите, а също борбата за независимост и борбата, която нашите народ водят за независимост срещу колониално владичество както срещу испанците, така и срещу американците. За първи път посетих България по повод участието на кубинските художници в общата изложба за реалистична живопис. Бях изненадан от организацията, която съставлява във вашия Съюз на художниците, от хубавата среда, с която разполага, галерията, условията, които са предоставени. И от общото и вниманието към мен по време на това по

сещение. Тогава започнах да опознавам живота на тази страна, запознах се с художниците като Светлин Русев, с когото сега сме големи приятели. Но станах, бих казал, приятел и на Захари Зограф, на художника от Боянската църква, както и на всички талантливи творци на българската култура. Няма да забравя никога деня, когато за първи път влязох в Кръпата на „Александър Невски“, за да видя чудесните икони. Бях възхитен! От този момент нататък аз станах приятел на България.

— Какво е вашето гледище за изкуството и в каква връзка е то с моралната ви философия? Задавам ви този въпрос не случайно. Вие сте известен у нас като самоотвержен лидер на интелектуалното и нравствено съвещество в творчеството си.

— Винаги съм се смятал за сюрреалист. Но, откровено казано, аз никога не съм имал претенцията да бъда такъв. В изкуството художниците се делят на добри и лоши и мен не ме интересуват други определения. Такава грижа имах, когато бях млад и това беше естествено за възрастта. Днес аз бих се нарешил политически художник. Убеден съм в това свое гледище. Казвам политически, тъй като ме интересуват не само естетическото, но и политическото. Искам да изясня, че политиката не значи според мен един затворен юмрук, един висок, или един автомат в ръка. Някои наричат политическата живопис памфлетна. Нашият Фидел заяви веднъж, че когато говорим за култура, ние говорим не само за естетика, но и за политическа, и аз вярвам в това. Не смятам, разбира се, че човек,

щом създава политическа живопис, трябва да забравя природата. Но преди всичко нужно е да помни своя ангажимент към обществото.

— Какво според вас значи това — да си съзвезд с победата си със съдбата на своя народ? Какво значи това за художника от социалистическото общество?

— Това означава един неотменим закон. Един художник от социалистическото общество по никакъв начин не може да се отдели от народа си, защото той самият е народен. Трябва да се изхожда винаги от този принцип. Да рисува от позициите на народа — за твореца това означава да отразява неговото лице, неговите надежди, борбите, които е водил и които води. Може да се рисуват и пейзажи, и натюрморт

ти, но в творчеството на художника трябва да се прояви интернационализъм със социалистическия лагер, със страни като Виетнам, Чили. Всичко това трябва да представлява ангажимент на художника, тъй като съществува човешкият ангажимент. Това според мен значи ангажирано изкуство.

— Кои характерни черти от националната съдба на кубинския народ и неговите борби са източник на творческо вдъхновение у вас?

— В моето творчество са отразени не само надеждите, възжеланията и стремежите на моя народ, но и възжеланията на други народи. Рисувам картини за Чили, за нещастното на тази страна.

(Продължава на 3-а стр.)

ШИРОКИ ОБХВАТИ И ВЪТРЕШНИ МАЩАБИ

Тодор Стоянов,
председателя на Комитета за телевизия и радио

На IV разширен пленум на Комитета за изкуство и култура ние се запознаваме с доклада на др. Людмила Живкова, който респектира със своите широки обхвати и вътрешни мащаби, със своето сериозно звучене. Той е свидетелство за прилагане на практика линията на научен подход към явлението, на комплексно обемане на проблемите, линия, която има своето начало в Африканския пленум от 1956 г. и своя забележителна архитектура и строителство в лицето на др. Тодор Живков, в лицето на Централния комитет на партията.

Докладът, който ни представи др. Людмила Живкова, е завършващ момент на експериментирания в периода между постановяването на Централния комитет от 1966 г. за преустройство на управлението на културата и постановяването от 1974 г. за създаването на национален комплекс „Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация“. Този документ ни дава конструкцията на цялостна система за управление на българската култура. На нас много ни харесва онази постановка в доклада, където се сочи, че не може да работи успешно и да отговаря на съвременните изисквания този ръководен орган или дори в областта на културата, който не се опира на науката в своята цялостна управленческа дейност. От тази позиция искам да изтъкна някои проблеми и да декларирам готовността ни да участваме в изучаването и решаването им, право, което получаване е елизиумът си в напредоваността на нацията.

В някои светски театри вече по инициатива на самите тях се събират телевизионни студии, в които да се записват спектакли за телевизията. Не би ли могло в театро „Иван Вазов“, който се ремонтира, в новостроящите се театри да се събират студии, в които да се подготвят специално за телевизията пиеси или да се записват други от техния репертоар. В рамките на комплекса са налице всички условия, за да формулираме и проведем на практика политика за създаване златен фонд на телевизионен фонд по подобие на златния фонд в радиото, в който да съхраним всичко, което изживява гения на нацията от всички области на културния живот. Естествено то ва предполага пари, техника и кадри, но нашият народ знае, че дадени, когато няма държава, и правеше за него всичко, което бе по силите му. А днес, в условията на социализма, неговите сили са безкрайно неограничени и отново, когато той може да направи, е много по-голям от направеното днес, колкото и то да е забележително голямо! По този път ние ще стигнем до културна продукция, която отговаря на едините високи критерии; по този път ще водим успешно борбата за високо равнище на телевизията и радиото, съответстващо на реалните творчески капацитети на нацията на този етап; без изследване по линия на бройки и количество в областта на театъра, филма и музиката.

Без да се спирам на отговорите, ще поставя още два аналогични на тези въпроси.

Кой е националният киноапарат? Телевизията показва годишно 250 художествени и 300 документални и научно-популярни филма през 4-5 милиона зрители.

Коя е най-националната лектория за естетическо възпитание на целия народ?

Очевидно не може да има отговор без посочване на телевизията и радиото. Без никакви подценки, без никакви разпределения на културата, правя и отговорности, за да сведен до минимум присъствието на формализъм и бюрократизъм в комплекса, за да увеличим до максимум духа на научното, който така силно пронизва доклада на др. Людмила Живкова; за да създаваме единен комплексен климат, за да създаваме нов и нови ценности на българската култура; за да съзрява все по-голям „въздух в духовно отношение човекът на развития социализъм“.

Естествено огромното струпаване на зрители още е основната, за да кажем, че Телевизионният театър се е превърнал в национален театър. Но то е достатъчно, за да твърдим, че той има национален обхват и единствената възможност сред всички други да побере буквално целия народ. Нашата гримжа и нашата отговорност се състои в това, да направим всеки спектакъл събитие, как то стават събитие спектаклите в националните театри; нашата грижа и нашата отговорност са състои в това, електронната завеса да не се вдига пред елементарни и посредствени спектакли, каквито са за жаление не са изключени. Това е вече реална цел, ако задачата стане гримжа на целия комплекс, ако с общи сили изработим политика на паралелно развитие на Телевизионния театър като втори национален театър. Това предполага най-напред кадри от първостепенен разред. Нека да си припомним, че през националния театър са минали Сла

вейков, Яворов, Лилев, без да говорим за много, които са сред нас: Караславов, Зидаров, Гуляшки. На мен ми се струва, че в днешно време, по-висок порядък на ценностите, създадени от Телевизионния театър за шесте милиона съотечественици, е първостепенна задача за целия комплекс. Като благодарим горещо на Георги Караславов, Андрей Гуляшки, Камен Калчев, Богомил Райнов, Камен Зидаров, Лозан Стрелков, Николай Хайтов, Никола Русев и други, които със своето творческо присъствие стимулират растежа на Телевизионния театър, аз искам да отправя горещ апел към писатели, режисьори, композитори, художници и други дейци на изкуството да се добликат по-плътното на телевизионния екран, до микрофона на радиото, да се сродят по-отблизо с тях. Както са сродени с живия театър.

Мисля, че няма да е пресилено, ако кажем, че своеобразното им появяване в дома на един милион и половина граждани на републиката ще бъде съпътствено с изблици на симпатии и любов, с признателност. Защото по традиция този народ носи в сърцето си неизключително преклонение пред творчеството и това преклонение, започнало с Писисия, утвърдено при Ботев и Вазов, пренесено към изгворените и разстреляните поети по време на френския, е живо и днес и то е едно от най-големите съкровища на нацията.

В една своя статия съветският писател Алексей Сурков заявява: „Театърът например при острия недостиг на съвременни пиеси може да запълни „дупките“ в своя репертоар с Островски, Гогол, Шекспир... Телевизионната публичност съвременна по своята същност, не може да мине с такива подинципални метрички и никакъв „жизниски“ няма да бъде достатъчен“.

В този смисъл трябва да се разглежда и една от многото творчески прояви на Централната съветска телевизия — реализацията на 17-серийната ТВ повест „Ден след ден“ от М. Ангаров.

През май 1973 г. българските телевизионни зрители гледаха първите 9 глави (серии) от повестта, а следващите 8 глави напълнително показа през октомври и ноември т.г.

Да си припомним накратко сюжета на тази повест — деля Паша и Жена Якушева със сълзата си художника Костя Якушев; медицинската сестра Тани; демобилизиран офицер от Съветската армия и заочник по машинно инженерство Виктор Банников — Годемия; пенсионираният шофьор на такси чифт Юра. Това бяха основните герои. Заедно с останалите действащи лица те предста

СЦЕНА ОТ НОВИЯ ТЕЛЕВИЗИОНЕН ФИЛМ „БРАЗИЛСКА МЕЛОДИЯ“ С УЧАСТИЕТО НА ЗАСЛ. АРТ. КОСТА ЦОНЕВ И ЙОСИФ СЪРЧАДЖИЕВ (СЦЕНАРИЙ БОГОМИЛ РАЙНОВ, РЕЖИСОР МИЛЕН ГЕТОВ, ОПЕРАТОР ХРИСТО ВЪЛЕВ, КОМПОЗИТОР ИВАН ИГНЕВ)
Снимка: Румяна Боджикова

ПОВЕСТ ЗА СЪВЕТСКИЯ ЧОВЕК

„Ден след ден“, 17-серийна ТВ повест на Централната съветска телевизия. Сценарий Михаил Ангаров, режисор Всеволод Шпилевски, художник Виктор Лесков, композитор Иля Катаев, оператор Борис Кипарисов. В главните роли: Нина Сазонова (Жена Паша), Алексей Гривов (Костя Юра), Нина Полова (Жена Якушева), Татяна Назарова (Тани), Вячеслав Невинин (Виктор Банников) и др.

В една своя статия съветският писател Алексей Сурков заявява: „Театърът например при острия недостиг на съвременни пиеси може да запълни „дупките“ в своя репертоар с Островски, Гогол, Шекспир... Телевизионната публичност съвременна по своята същност, не може да мине с такива подинципални метрички и никакъв „жизниски“ няма да бъде достатъчен“.

В този смисъл трябва да се разглежда и една от многото творчески прояви на Централната съветска телевизия — реализацията на 17-серийната ТВ повест „Ден след ден“ от М. Ангаров.

През май 1973 г. българските телевизионни зрители гледаха първите 9 глави (серии) от повестта, а следващите 8 глави напълнително показа през октомври и ноември т.г.

Да си припомним накратко сюжета на тази повест — деля Паша и Жена Якушева със сълзата си художника Костя Якушев; медицинската сестра Тани; демобилизиран офицер от Съветската армия и заочник по машинно инженерство Виктор Банников — Годемия; пенсионираният шофьор на такси чифт Юра. Това бяха основните герои. Заедно с останалите действащи лица те предста

вяваха колоритна група от образи на наши съвременници, със своето постоянно движение, с многопосочното разгръщане на сложни взаимоотношения, нарязване на конфликти, пораждаше или утасва не на едно чувство, не една любов. В края на този третият от съвременност сериал житейските на старото домашно гнездо, строено вероятно през първите петилетки, получиха нови квартали. Във втората част на повестта (1974 г.) авторът „напуска“ действащите герои, които вече се развиват паралелно — и в Москва, и в новоотворения сеизмичен Сибир, и в новостроящия се комбинат. Повестта на новия герой дойде със съвместно „заедно“ с тях и на новия събития, нови конфликти. Но да спрем дотук за сюжетната линия, тъй като поради скоростното им излъчване последните 8 глави на повестта са по-пресни в съзнанието на зрителя.

На много място една от двамата режисьори на дубажа, ми направи впечатление впечателение, който неща от сценария и режисурата, които бих желал да спомена за актьорската интерпретация има своя самостоятелна обем и макар по принцип невелик от другите компоненти на спектакула, той може да бъде тема на друга статия.

На много място една от двамата режисьори на дубажа, ми направи впечатление впечателение, който неща от сценария и режисурата, които бих желал да спомена за актьорската интерпретация има своя самостоятелна обем и макар по принцип невелик от другите компоненти на спектакула, той може да бъде тема на друга статия.

На много място една от двамата режисьори на дубажа, ми направи впечатление впечателение, който неща от сценария и режисурата, които бих желал да спомена за актьорската интерпретация има своя самостоятелна обем и макар по принцип невелик от другите компоненти на спектакула, той може да бъде тема на друга статия.

Реплика

ЗАБРАВЯХМЕ КАЛИНКОВИ

Преди доста години бе направен първият опит за изработване филма с тематиката от морално-етичния свят на семейството. Стигнал беше камерен, както се покла на художествени теории от този род. Метраж — по стандарта, някъде между 25 и 30 минути. Обект на изследванията на авторите (а там бяха и Хайтов, и Радичков...) представяваха живота на едно семейство със звучното име Калинкови. Баща, майка, деца, техните близки — всеки със своите работи или скръби, полет към щастие или амбиции. За оня период от работата на нашата телевизия всичко това беше добре и сериалта се посрещна като своеобразно откритие на един нов и непознат жанр. Нищо странно — тогава аудиторията не познаваше сегашните многосерийни филми и появата на „Калинкови“ запали една програмна и художествена протоза.

Оттогава изтече доста време. Филмовата продукция се увеличи, зачиха сериите, дойдох „На всеки километър“, „Произшествие на съпругата улича“, „Последна проверка“, „Синята лампа“ и т. н. Но като се валеда човек в тях, ще види известно еднообразие в избора на темата, в жанровото предпочитание. Тези филми имаха и цялостно в протозата на „двойка на бял свят“ по една необходимост. И същевременно си мислим за онези също важни въпроси, свързани с нашето всекидневие, където семейството играе първостепенна роля. В партийните документи се изтъква проже

ните, които стават и ще стават в живота на хората у нас, и се набелязват проблемите във връзка с това „твърде обикновено“ всекидневие. Ето го и семейството, този „капак на социалистическото общество“, както обичаме да казваме, просто чака да се заемем с него и го представим на телевизионния екран. Само че от позицията на 74-а година, с новия обогатен бит, с новата душевност, с новите въпроси, породени от времето, което ни е отдалечило от Калинкови.

Очевидно това са интересни неща и те очакват с основание художествен анализ и реализация от нашата телевизия...

Разбира се, тук може да се постави въпросът за организационните и жанровите филми на ентусиазма реализация. Дали подобна серия на морално-етична тема трябва да бъде съставена от пълнометражни филми, както бяха, да речем, „На всеки километър“, „Последна проверка“ и „Синята лампа“? Или пък трябва да се подчини на онези европейски стандарт от 26 минути, към който се ориентира много телевизионен свят? А режисурата? Отново ли ще търсим колективния постановочен ужас, или ще се доверим на едно авторитетно име? От решението на тези въпроси зависи преобразителният избор на сценаристите, точната довереност на жоду тях и телевизията, изясняване на изследвания и предпочитанията...

Но това са все „лирични открития“. Да почакаме бъдещето!

ИВАН ЗОНН

Из опита на Съветската телевизия

ТВ ПРОГРАМАТА И ОБРАЗОВАНИЕТО

Практиката в напредналите телевизионни страни показва, че малкият екран играе все по-голяма роля в общообразователната училищна програма. Телевизионната разлива границите на урока в клас, дава възможност на учениците, без да стават от своите чинове, да бъдат и в някоя непозната страна, и в кабинета на известен учен, и в националната галерия. Тя облекчава също навлизането на младото поколение в сложния свят на науката — прави достъпни лабораториите, опити, извършвани от прочут химик, запознава ни с ралка и недостъпна иначе научна апаратура и т. н. Предаването на урок с помощта на телевизионна техника, особено, че почти всичко, което досега е било само думи, изведнъж придобива убедителната сила на гледното доказателство. Не на последно място трябва да се отчете и психологическата нагласа на учениците, които с подчертано голямо внимание присъствуват именно на телевизионните уроци. Ето защо принципите новата организация на учебните занятия с помощта на телевизията е предмет на изучаване, подобряване и широко внедряване от ред национални телевизионни станции.

В септемвриската книжка на съветското литературно-критическо и теоретично списание „Отделение, радионевшение“ е отдалено голямо място на програмата за образователно-научно-популярни предавания в Съветския съюз. Особено новата структура и конкретните отделни цикли са постижение за съветските телевизионни творци и представят безспорен интерес за всеки, който се занимава с новите форми в общообразователното дело.

Съветската система на народно образование, в основата на която стоят Ленинските принципи за единство, трудово, политехническо училище, е с мащабни, които учило можем да си представим. Поставяме и да споменем само няколко цифри: в предучилищните заведения се възпитават повече от 10 милиона деца, в началното и средното училище се учат около 50 милиона ученици, в професионално-техническите училища има 3 милиона юноши и девойки, а във висшите и средно-специални учебни заведения се подготвят около 9 милиона бъдещи специалисти. Въпреки в съветската страна всеки трети човек се учи — милионни трудици се занимават в различни институти, курсове, в народни университети. В Програмата на Коммунистическата партия на Съветския съюз, която определя пътя на развитие и усъвършенстване на системата на народното образование на съвременния етап, се обръща специално внимание за повишаване качеството на обучението и възпитанието, за активното въздействие на претресания опит на преподаване, за ефективните методи и съвременни технически средства на обучение. Широко приложение в училищата трябва да получат техническите средства — кино, радио и телевизия — се казва в Програмата на КПСС.

Указанието на партията настоятелно и последователно се претърсва в живота и от март 1965 г. в Централната съветска телевизия е възведена специална образователна програма. За нейния изумел е създадена студия за учебни програми, която от 1970 г. е преобразувана в главна редакция за научно-популярни и учебни програми. Темповете на развитието на програмата могат да се забележат от едно просто сравнение — ако през учебната 1965—1966 г. студията е подготвила 120 предавания, то през учебната 1973—1974 г. те вече са 820. Едновременно с количествено нарастване се е повишил и научното и художественото равнище на същите предавания. Най-голямо доказателство за това е реакцията на самите учители и

ученици — за изминалите години в Москва например се е увеличил рязко броят на училищата, които приемат телевизионни предавания по време на уроци (от петдесет в началото почти до хиляда сега). Съветската телевизия обаче, като отчетна многонационалния характер на страната, създава образователни програми не само в Москва. Повече от двадесет републикански, краевни и областни телевизионни центрове водят също учебни предавания, и то на своите родни езици.

Значителна е работата на Централната съветска телевизия по подготовката и провеждането на учебни предавания за кандидат-студенти — по физика, математика и руски език. Систематично се правят чрез задачи контролни проверки, а два-три пъти в годината най-добрите се събират на очни занятия. Тези от тях, които успешно се справят с предвидените задачи, получават диплом за завършен телевизионен курс. Интересното и важно в случая е, че много московски висши учебни заведения се съобразяват с тези дипломи при кандидатстване и те спокойно могат да изиграят решаваща роля за живота на много младежи.

Образователната програма по принцип се съставя и води комплексно. Тя има три клона, насочени към трите заинтересувани страни — учители, родители и ученици. Естествено най-голям дял заемат предаванията за учениците, но не трябва да се подценява значението и на предаванията за другите две групи зрители. Така например на голяма популярност се радва рубриката „За вас, родители“, в която е включен и цикълът „Вие, вашите деца и светът наоколо“. Тук се поставят и разглеждат проблемите на семейството като малък колектив, в който има три характера и учители, родители, ученици. Естествено най-голям дял заемат предаванията за учениците, но не трябва да се подценява значението и на предаванията за другите две групи зрители. Така например на голяма популярност се радва рубриката „За вас, родители“, в която е включен и цикълът „Вие, вашите деца и светът наоколо“. Тук се поставят и разглеждат проблемите на семейството като малък колектив, в който има три характера и учители, родители, ученици.

Натрупаният вече опит в Централната съветска телевизия по отношение на образователната програма показва, че конструирането на предаванията е по-целесъобразно, ако става не на отделни теми, а на вид на завършен телевизионен цикъл. По този начин се дава възможност дълбоко и последователно да се разкрият основните проблеми на предмета, който се изучава в момента. И в по-малко случай ръководството на тези цикли се поверява на един и същи волеи. Като „правилно“ той е известен и авторитетна личност. Ето Ираклий Андроников, един от най-големите познавачи на творчеството на Лермонтов, води цикъл от десет предавания по произведенията на поета, изучавани в училище. Интересни творчески прояви като водещ в циклите, посветени на художествената литература, има актрисата Ия Савина. Плод на нейната актьорска и журналистическа работа са предаванията от рода на разкази-монолог за руски писатели. Характерно за Савина е, че тя търси не толкова личен контакт със зрители, колкото се стреми да установи контакт между зрители и писатели, чийто творчество представя.

Телевизионата все повече става активен помощник на преподавателя в неговата трудна и в същото време благодарна работа. Сигурно не е далече времето, когато без малкия екран няма да може да мине нито един урок, нито една лекция. И в името на тази прогресивна тенденция си струва трудното нарастване се е повишил и научното и художественото равнище на същите предавания. Най-голямо доказателство за това е реакцията на самите учители и

ПЕТЪР КОЛЕВ

ТВ НОВИНИ

В програмата, която осъществява главната редакция „ЛНИ“ при Българската телевизия, отскоро съществуват две рубрики „Московски срещи“. Тази едноразовна от предавания, посветени на изтънчати майстори на съвременното съветско изкуство и литература. Специалните пратеници на „ЛНИ“ Любен Георгиев, който е водещ на рубриката, и редакторът Методи Георгиев са се срещнали в Москва с писатели, режисьори, артисти, критици, художници и сега ни предлагат под формата на разговор техните интересни разсъждения за традициите и новаторството, за гражданския дълг на творците и т. н. След срещите с Роберт Ромбастански и Олег Ефремов предстои да видим на телевизионните екрани Борис Полевоя, Чингиз Айтматов, Алексей Арбузов, Михаил Улянов, Марлен Хуциев, Александър Караганов и др.

„Петък — загубен ден“ е нов цветен телевизионен филм, за първи път излъчен на 16-милиметрова лента, който се снима в момента по улиците на София. В него комедията е развита по-интересно, план са разкрити по-интересно на професионалист, който не е професионалист, а малко момче, няколко застана за вола в един петъчен ден. Сценарист на филма е Слав Г. Караславов, режисьор Нина Миникова, а в главните роли участват Марин Младенов, Виолета Павлова, Румяна Гайдарджиева, засл. арт. Кадю Георгиева, Полина Доростолска и др.

Нар. арт. ОЛГА КИРЧЕВА, САВА ХАШЪМОВ И ЦВЕТАНА ПЛАТИКАНОВА В „ЛОЗ“ ОТ РЕЖЕ ОБАЛДАЯ. (РЕЖИСОР СВЕТЛА ФИНГОВА).

АКТРИСАТА ИЯ САВИНА ВОДИ УЧЕБНИ ПРЕДАВАНИЯ ПО СЪВЕТСКАТА ТЕЛЕВИЗИЯ, ПОСВЕТЕНИ НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЛИТЕРАТУРА

Героят на сегашната 1974 г. представител на категорията на най-добрите, на най-напредналите идеи на нашето време, не е един. Те са много — мъже и жени, юноши и старци, бели и черни, пълни и слабовати, избухнали и сдържани. Те са множество, та ка както в живота. Затова да се стремим да създадем един герой, символически, а не конкретен, напредничав, е непосилна задача. В едно и също време в различни краища на планетата — и в морето, и във въздуха, и в космоса — действуват милиони непримирливи си един на друг хора. И колко е хубаво, че не си приличат! В това е прелестта и многообразието на нашия живот. Затова при обсъждането на спектакъл или филм казва: „Това не е герой на нашето време!“ Не избузват ли! Нап. „героят“ не е статично понятие, неподвижно, ака менено! В един условия той е такъв, а при други съвременно друг. Не бива да прибързваме, а по-добре е внимателно да разгледаме как живее, как се развива образът в художественото произведение.

Аз започнах да пиша песни доста отдавна. Първата беше написана и поставена още в 1927 г. в Москва в театър на съвременната буфона да (имаше таков театър). А след това бяха написани много песни, киноценари, статии, книги. Въпреки това в това, дали е възможно да се учи как се пишат песни. Може да се научи само правилно да се оценяват. Своите песни и чуждите. Научавайки се правилно да оценяват чуждите песни, по-лесно пишеш своите. Разбира се, само в този случай, ако съдбата ти е изпробала талант. Светогледът, вкусът, трудолюбивостта влияят в понятието талант.

И така 57 години от съществуването на съветския театър. Солден срок. А аз като син на артисти, човек, израснал в театър, помня всичките тези 57 сезона — в Москва, в Ленинград, в Харков. И всеки сезон не прилича на другия. Даже в най-последните години — колко се различават, да кажем, 1951 от 1974!

На първо място класическите произведения: Шекспир, Островски, Мольер, Чехов, Горки. Но и класиката започна да играе по-просто, приближавайки я колкото е възможно до нашите дни, освобождавайки я от неуместни исторически музейни подробности, намирайки живите връзки на миналите времена с днешния ден.

Сегашният театър ми се струва постановката на „Цар Фьодор Иоанович“ на А. К. Толстой в Московския академичен малък театър. Режисьорът Б. Ревенски и изпълнителят на главната роля И. Смоктуновски проточиха невъзможни за творчески аспекти. Огромният интерес към този спектакъл, нощните редни за билети, овалните след края на представлението говорят за съвременност, за нуждата от подобни спектакли — въздух, емоционални.

А наред с историческите хазмове на Кремъл и камбаниа за

на други сцени се представят: „Стоманояри“ на Г. Бокеров в МХАТ, „Винен човек“ в Театър на „Малая Бронна“, „През целия ден“ на А. Вейцлер и А. Мишарин и „Из живота на деловата жена“ на А. Гребнев в театър „Вахтангов“, „Времето утре“ на М. Шатров в „Съвременник“ и „Азотрад“ от М. Захаров и Ю. Визбор в Театър на Ленинския комсомол и още няколко „производствени“ песни в другите театри — ето афиша на днешния ден.

Обикновено в центъра на пиесата стои директорът или главният инженер, или началникът на цеха, или майсторът. Около него се развива интригата, сюжетът на пиесата. Като правило героите побеждават и зрителят е доволен от си нализа.

СПИРИ, МИГ!

Бележки на драматурга

Исидор Щок

Тя като авторите на пиесите са талантливи писатели, тези изобретатели и опитни спектакли имат успех. Безспорно. Зрителите съприличават заедно с главния герой, „поддържат“ го в трудните минути, аплодират артистите и режисьорите... Ах, ако всички персонажи на тези пиеси бяха написани така ярко, както главният герой. За съжаление това не е така... Обикновено героите в по-многообразни, по-цветни, по-темпераментни от своите партньори. Няколко! И затова не се получава истинска борба, схватка не на живот, а на смърт.

Някога, преди много години, събрах младите драматурзи, един от патриарсите на съветския театър — Владимир Иванович Немирович-Данченко — другите ни измислиха и призоваваха да пишем такава пиеса, която да остане във вековете.

Това един от младите и пламени драматурзи се обиди и извика:

— Много сте строг, Владимир Иванович, като съдите нашите произведения. Публиката ги обича, посещава. Нашите пиеси се гледат.

Товага мъдрият старец въздъхна и каза:

— Да, гледат се... Но не се съизуват!

Съвременниците на Тургенев, Чехов, Иван Вазов, Балзак, Островски не само са гледали техните произведения; те им се присъвали.

Произведенията за театър стават истински явления в изкуството, когато, когато, престават да бъдат само явления в изкуството. Когато изведнъж вие разбирате,

че това е прозрение и път в бъдещето. Такива явления са били „Чайка“ и „Вишнева градина“ на Чехов, „На дъното“ на Горки. Трудно е да си представи човек как би изглеждала интелектуална Русия без тези пиеси. „Фронт“ на Корнейчук се появи на сцените на нашите театри по времето на Великата отечествена война. И много помогна да се ускори победата.

Стремежът да се пишат такива пиеси, които биха ни се присъвали, съпътствувало създаването на новите произведения (А. Арбузов — „Вечерна светлина“, В. Розов — „Четири капки“, А. Щейн — „Небе без звезди“, А. Софронов — „Ураганът“), в които авторите се стремят да повдигнат морално-етически въ-

проси, да проникнат във вътрешния свят на своите действащи лица, да разкрият тяхната психология, да ги поставят в трудни, но напълно типични за нашето време условия. Доколко постигнаха това, ще покаже новият театрален сезон, от който ние очакваме значителни събития.

Както постоянно, а това е било всякога, „трудно е с комедията“. Тези думи слушахме всяка година, всеки сезон. Разбира се, е трудно! Драмата може да се хареса, или да не се хареса, но срещу комедията се оплъчват хора, въведени в тези комедии. Те изискват забрана на комедията, правят „забратка“ на вестниците, заявяват, че даде ни комедия показват в криво огледало нашия забележителен живот.

Но нали това е и смисълът на комедията, особено на сатирическата — да се покаже животът в криво огледало, да преувеличава недостатъците, сатирично да представи лошите нрави, пречещи на живота. Припомнете си Аристофан, Мольер, Гогол, Грибоедов, Карамзин, Вазов, Костов, Нушич, Маяковски...

Без комедия, без веселия смех на зрителната зала, без шаржа и преувеличението няма театър. Затова може с удоволствие да се отбележи похвалата на комедията на белоруския драматург А. Макаёнок „Таблетка под език“, „Трибуналът“, а в последно време се представя сатиричните комедии „Еврейски хора“ на В. Шукшин, „Песнищата“ на С. Михалков — за руселителите, парижките, разсипниците. Уверен съм, че тези

пиеси, без веселия смех на зрителната зала, без шаржа и преувеличението няма театър. Затова може с удоволствие да се отбележи похвалата на комедията на белоруския драматург А. Макаёнок „Таблетка под език“, „Трибуналът“, а в последно време се представя сатиричните комедии „Еврейски хора“ на В. Шукшин, „Песнищата“ на С. Михалков — за руселителите, парижките, разсипниците. Уверен съм, че тези

пиеси, без веселия смех на зрителната зала, без шаржа и преувеличението няма театър. Затова може с удоволствие да се отбележи похвалата на комедията на белоруския драматург А. Макаёнок „Таблетка под език“, „Трибуналът“, а в последно време се представя сатиричните комедии „Еврейски хора“ на В. Шукшин, „Песнищата“ на С. Михалков — за руселителите, парижките, разсипниците. Уверен съм, че тези

твориби ще се играят по много сцени.

Такава е накратко репертоарната картина на новия сезон. Във всеки московски театър са в работа три или четири (без да се смятат правдоите съвременни „класически“) нови пиеси. Не всички ще влязат в дзлатния фонд на съвременния театър. Някои ще се задържат не за дълго — два, три сезона, други по-кратко. Да се предсказва е трудно! Това е както при люлка на новородено дете. Събират се феи, свахи, кръстниците и кръстниците, врагове и приятели на родителите, предсказват и астролозите, лекарите, врачките. Дълго спорят, рисуват картини на бъдещия живот на новороденото. „И...“ твърде често грешат. Този, на когото предсказват царско бъдеще, става дребен крадец. А този, който се е родил в бедност и нищета, който не е лежал в дантелена люлка, украсена с рози и теменишки, става народен герой. Затова и ние няма да предсказваме, а ще се отнесем внимателно и с надежда към рожденото на новия театрален сезон. Ще очакваме щастливи деца.

Наскоро в Москва с успех преминаха гастролите на българския Народен театър „Иван Вазов“. Много са свидетелите на триумфа на „Почивка в Арко Ирис“ от Д. Димов. Някога, преди много години, присъствах заедно с Димитър Димов на спектакла на Софийския народен театър за младците. Но сега успявам да „Почивка в Арко Ирис“ пред московчани беше просто изумителен. Това бе народна демонстрация в чест на борците за свобода и независимост на Испания, Чили, Кипър, Португалия... Колко е тъжно, че да мен не е, както някога, забележителният човек и огромна талант, учен, хуманист, моят приятел Димитър Димов, създава на тези пиеси. Той обаче живее. Във всяка фраза, във всеки мизансцен, във всяка дума...

...В дните, когато бродя по моите любима София (тук аз съм за трети, но, надам се, не за последен път), най-старият в Москва Академичен малък театър пристъпва към работа над новата ми пиеса „Златните огньове“. Аз с трепет очаквам премерата. В пиесата е разказана историята на мой другар — уралски инженер, с който се запознах в Магнитогорск преди 43 години. За неговия живот, за неговите другари (действително пиесата протича сега), за вестарините от Магнитка, за борбата със старостта, за „миговете, които трябва да се спрат“, разказва тази пиеса. За епиграф към нея взех думите на Гюте „Спри, миг!“ Това трябва да бъде спектакъл за съвременния Фауст.

Отново съм в страната, която обичам, срещам се с моите любими приятели, крача по просторите на улицата в столицата... И съм щастлив! Както е бил щастлив Фауст, когато извикал: — Спри, миг! Ти си прекрасен!

Исидор Щок

НАР. АРТИСТ
ДИМИТЪР ПАНОВ
И ВАСКА ТАШКОВА
В СЦЕНА ОТ
„ПРОФЕСИЯ ЗА
АНГЕЛИ“
НА ДР. АСЕНОВ.
РЕЖИСЬОР
НАР. АРТИСТКА
Т. МАСАЛИТИНОВА

СЦЕНА ОТ „ЗАВРШАНЕ КЪМ БЪДЕЩЕТО“ НА К. ГЕОРГИЕВ, ПОСТАВЕНА В НАРОДНИЯ ТЕАТЪР ЗА МЛАДЕЖТА ОТ ЗАСЛ. АРТ. Н. ЛЮЦКАНОВ

ОЧЕРК ЗА БЪЛГАРСКИЯ ТЕАТЪР

Неотдавна се появи шести том от многотомната „История на западноевропейския театър“. Тази книга е крупно събитие в изследването и обобщаването на процесите в световния театър.

Разделът за българския театър обхваща над 40 страници и засяга съществени въпроси от театралното ни развитие в периода между 1871—1918 г. Авторът на очерка А. Н. Михеева с научна добросъвестност обобщава един не малък исторически период, като се спира по-подробно на главните художествени явления, които определят лицето на българския театър преди и след Освобождението. Тя набляга на демократично-реалистичната му насоченост, на връзката му със съдбата на народа и битките против националните и класовите подтисници. Очеркът започва с кратък преглед на многовековната история на България, като се посочва българският принос в историята на славянските народи и човечеството. Михеева задържа вниманието си в върху следващите периоди от нашата история, като подчертава великия социален, революционен, културен, театрален полем през време на възрожденската епоха. Според нея българското училище в рамките на специфичните национални условия става начало на възрожденския театър („драматизирания диалог“, на писани от народни учители с учебно-възпитателни цели). Авторката изтъква социалната насоченост на подобни прояви, които намират благоприятни условия в „читалищата“, също особено в българското възрожденско развитие.

Михеева разглежда творчеството на Добри Войников, Васил Друмев и Любен Каравелов, които според нея внасят ценен принос в българската култура. Пътят на българската литература и театърът на българската драматургия по същество е еднаква. Техните характерни черти са ускорено развитие, за да се преодолеят изоставането от литературата на другите народи, едновременно присъствие на различни течения, като сентиментализма и романтизма. Но за българския романтизъм, свързан през този период с „освобождателната борба на

българския народ“, е типично отношението към действителността, израз на революционните идеали на епохата. В същото време още през 70-те години се утвърждават основните принципи на критическия реализъм, който през 90-те години „стана основно направление в българската литература“.

Михеева изтъква, че „основоположник на новата национална драма“ е Иван Вазов. Тя подчертава особено значение и място на „Хишове“, като анализира подробно сюжет, композиция, образи и идеи в творбата. За нея най-добра обществено-сатирична комедия на Вазов е „Службогонци“. По отношение на А. Страшимиров се изтъква ролята му в реализираната постановка на новите обществени проблеми на българското общество. Според Михеева един от значителните строители на новата българска драматургия е и Петко Тодоров, особено с „най-добрата си пиеса — социално-битовата драма „Първите“.

Друга голяма фигура е Яворов като драматург (и преди всичко „В полите на Витоша“). Главно, което внася Яворов в българската драматургия — пише съветската изследователка, — това е интересът към духовния живот на хората, дълбокият психологически анализ на техните постъпки и поведение, големата личност и богат подтекст. Неговите пиеси притежават големи сценични достоинства. Действието в тях се развива динамично, напрегнато. Характерите са ярки и живи. Езикът е необикновено поетичен. Яворов обогатява българската драматургия с жанра на лирико-публицистичната, социално-психологическа драма.

Във връзка с историята на сцената на Яворов Михеева проследява зараждането на първите полупрофесионални и професионални трупи след Освобождението. Естествено е, че вниманието й се съсредоточава върху дейността на основания през 1892 г. театър „Слъза и смех“. Характерна особеност на българския театър е тази, че връзките между руския и българския театър още от начало са близки и

конкретни. В първото десетилетие в репертоара на българския театър преобладават пиеси на руската драматургия. Михеева разкрива и биографията на видните строители на българския театър, които са изучавали театрално майсторство в Русия.

Специално се разглежда и театърът на Роза Попова „Заря“, както и „Съвременен театър“ под ръководството на Матей Йковомов. С основание авторката се спира върху творческия път и еволюцията на такива майстори на сцената като Васил Кирков, Азрина Будева.

В последния отделен дял Михеева обобщава голямата роля на театъра за културата на България, принася на българското театрално дело в утвърждаването на дълбоките хуманистични и демократични идеали в европейския мисъл.

„Самобитността и оригиналността на българската актьорска школа — пише в заключение Михеева — са били обусловени преди всичко от традициите на национално демократичното изкуство, създадено в периода на полемата на националноосвободителната борба. Отзвуките от патоса на тази борба влияят върху стила на актьорската игра, получили активен, боен, настъпателен характер. Оттук е акцентът, от една страна, върху героично-романтичните моменти в играта, от друга — върху необикновено-сатиричната насочка, със стремжее да се предаде обществена значимост на образите. Високият граждански патос, принципите на обществено служене на народа особено обличават изкуството на българските актьори с традициите на руската култура.“

Главните моменти от развитието на българския театър през разглеждания период са обобщени сравнително пълно и обективно в очерка на Михеева.

Онова, което е постигнато за последното десетилетие, представява несъмнен принос, особено с оглед на мястото в ролята, която се определя на новата театрална култура в контекста на световното развитие на театъра.

ЧАВДАР ДОБРЕВ

«ПРЕСТЪПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» В РУСЕНСКИЯ ТЕАТЪР

„Престъпление и наказание“ от Достоевски, драматизация и режисура Крaсимир Спасов, сценариста Виолета (неговата сестра) Любомир Мирчев (неговият приятел), Николай Калчев (Порфирий Петрович), Коста Димов (Мармеладов), Виолета Славова (Соничка), Никола Чиприянов (Свидригайлов).

...Из полумрака просветват очи на икони сред лампата на стилизирани дрини... Оми, които трепене се въздига в едно време, заредено с престъпност и отчуждение, с въздуха социални и нравствени мотиви... Това е въздухът, който диха постановката на Крaсимир Спасов „Престъпление и наказание“ по Достоевски в Русенския драматичен театър „Сава Огнянов“. Драматизацията (дело също на Спасов) кондензира философската материя на романа, разполагайки я в ретроспективите като драматичен монолог на Разкольников, собствените му мисли, добил сякаш път и кръв в образите на Соня, Мармеладов, Порфирий Петрович, Свидригайлов, Разуმიкин... Това са в същност героите на спектакъла... Явяват се един по един и се отпращат там, където мислите се споделят и ще сълят Разкольников. Объртат се — с различни лица, с различно настроение, в което има и болка и злорадство, и състрадание и ненавист. Забъртват се около

тази невидима „ос на престъплението“, която в хода на действието ще стане Разкольниковото чистилище. Най-после ще се появи и самият изтерзан и отчаян Разкольников и ще се опита да внесе ред в мислите си, сам да си обясни мотивите на извършеното престъпление.

Различно действуват на психиката и поведението на Разкольников тези образи-мисли. Различни реакции предизвикват. Те говорят ту „дот фактум“ по отношение на престъплението, въздъхват, чувстват отчужденост в света на насилието, ту като откровени и пинични полустрежатели, служещи си с оръжието на нищетата, жалните билети, неизплатените полици... Стене старият Мармеладов по погубената с насилие чест на Соничка. Стене преснило, пиянски, безнадеждно, протестирало. Най-достоевският образ в постановката на Спасов! Пълно моделиран от актьора Коста Димов, изпълнен с горчивина и униние, този образ е бил подложен и от режисурата на подробна сценична разработка. Сякаш в него се кондензира като в леща болката и нищетата на царска Русия, сякаш в пиянската му тирада вопие изтерзаната душа на самия Разкольников. От образа на Мармеладов тръгва и темата на възмездие, която в най-голяма степен е решила и образа на Разкольников (Рашико Младенов). Разкольников, който язвително се

бори със собствените си мисли. Разкольников, за когото опрощение то означава ласка и разпореждане, Разкольников, който отрича с цялото си същество несправедливостта, насилието, дублинелото, лъжливата добродетелност... Гледях актьора Младенов в Разкольников почти година и половина след неговия Жадов. Младият изпълнител уверено върви към все по-дълбоките психологически мотиви на образа, на сценичното поведение.

Широко разтворил очи, с прожеструваща рубашка, с продуцирана шапка, привидно жалък, Разкольников на Младенов трескаво простира пръсти към всяка пая оцеляла човечност, докато из мрака светва малкото и изпито личице на Соничка (Виолета Славова) с цялата й мекота и изящество, с тези малки ръце, които сякаш познват само движението на лампата.

В своето изследване за Достоевски Бахтин пише, че Свидригайлов представлява един от палодийните двойници на Разкольников. И в същност поставяйки спектакъла „Престъпление и наказание“ като своеобразен диалог на Разкольников със собствените му тревожни и обкръжани мисли, Крaсимир Спасов е търсил разнolikото портретиране на самия Разкольников именно като пречупено виждане в лицата на даватата му основни негативни двойници — Порфирий Петрович и Свидригайлов... Има в ръцете

на този Порфирий Петрович (Николай Калчев) „часовниче-мехало, което никак садишнично и безразлично отмерва минутите на престъплението. С полку павица „лъжливост“, която в същност означава изнедавление. С полку павица „доброта“, която е равна на ненавист. С ласкави жестове, които лесно модулират в закана... Свидригайлов (Николай Чиприянов) изглежда в извествна степен като Порфирий, но ако Порфирий е изтъченото, претворено изнедавление, Свидригайлов е бруталното начало, първичната оценка на престъплението.

Композирайки своя спектакъл в подчертано камерни измерения, Спасов е потърсил значителната роля на пластичната изразителност, която обаче в отделни сцени е предизпрана, излизайки от общите чисти рамки на сценичното зрение. Може би това се дължи и на неподотговорността на отделни актьори към пластична изразителност, заменена с външно наподобване.

Спектакълът се домогва до аналитичната същевина на Достоевски, до детайлния психологически мотив, който поражда както престъплението, така и наказанието, т. е. възмездие, което по особен начин рикшира в душата на Разкольников, превръща се в пречиста. Такова прочитане е днес на Достоевски звучи и върно, и съвременно.

ЕКАТЕРИНА ВАСИЛЕВА

НОВИНИ

„Грехове“ от Едуард Вола дарски бе поставена в Театъра на Народната армия. Режисьор Веселина Ганева, сценарист Атанас Велков.

На 7 и 8 т. м. ще се състои премиерата на съветската пиеса „Н. почва пот...“ („Коят на Пржевальски“) от Михаил Шатров. Режисьор на спектакъла е Уляна Матеева, сценариста Радина Близнакова.

Драматичният театър „Васил Друмев“ Шумен, представи „Бумеранг“ от Андрей Татарски. Режисьор Душко Добрев, сценарист Веселин Кавалджиев.

„Януари“ от Я. Радичков се постави в Драматичния театър „А. Карамитев“ — Димитровград, под режисурата на Р. Карабалиев и сценариста на Михаил Михайлов.

На сцената на Драматичния театър — Ямбол, се играе „Всичко в едрината“ от Едуард Олби. Постановка на засл. арт. Емчо Халиев, сценариста Атанас Велков.

Пиесата на Борис Априлов „Островът“ се представя в Драматичния театър — Габрово. Постановка Борислав Гълъбов, сценариста Валери Гедуларов.

СЦЕНА ОТ „ДА БЪДЕ ЗАБРАВЕН ХЕРОСТРАТ“ НА ГР. ГОРИН, ПОСТАВЕНА В ДРАМАТИЧНИЯ ТЕАТЪР „ДР. БУДЕВСКИ“ — БУРГАС, С УЧАСТИЕТО НА МИЛКО ЖЕЛЯЗКОВ (ХЕРОСТРАТ) И ЛЮБЕН ДОБРЕВ (ХЕРОСТРАТ). РЕЖИСЬОР С. ДИМИТРОВ

Юрий Григорович:

«ДА СИ МОДЕН НЕ Е ТРУДНО, ПО-ТРУДНО Е ДА ОСТАНЕШ ВЕРЕН НА САМИЯ СЕБЕ СИ»

Народен артист на СССР, лауреат на Ленинска награда, главен балетмейстер на Большой театър — днес само тези данни са достатъчни, за да видим значимостта на Григорович като творец, мястото му в балетното изкуство. Този път Григорович ще говори сам за своето изкуство, за пътя, по който стига до своите гениални успехи.

— Юрий Николаевич, кои са първи път ви се поиска не само да изведете, а и да поставите свои танци, свои спектакли?

— Започнах първо да действам в балетния ансамбъл. Заверших балетното училище през 1946 г., а още на следващата година бях в един самоденен ансамбъл, който в един самоденен ансамбъл, който в един самоденен ансамбъл...

самият Спартак. Не се учудвайте, ако в някои движения на Спартак или на другите герои видите движения, които напомнят български фолклор, особено в танца на пастирите. Още от първите моменти на работата ми над балета аз се интересувах от нашия фолклор, защото знаех, че трагичният Спартак е роден някъде из Южна България.

— Как се стигна до онези неповторима сила, която неотразимо грабва публиката, как се стигна до новаторството, вложено от вас в „Спартак“?

— За да се говори за новаторство, трябва произведението да се погледне с известно отдалечаване

всичко, защото аз самият изпитвам чувството на огромно уважение. На преклонение пред делото на такива велики майстори като Петипа например. Но защо да бравим, че даже най-големите творци в областта на хореографията са били по-късно робини на прищевките на своето време, в областта на дивертисмента, да речем. И наш дълг е, като запазваме най-хубавото, всичко от тяхното творчество, да осъвременяваме даж произведението, станали класика, над които сягаште тегне някакво „табу“. Ще дам още един пример за осъвременяване на класика — случая с двете ми постановки на „Спящата красавица“. Първия път запазих чисто хореографските откъси на Петипа и съх

зика на Ешпай — а аз съм възхитен от вече чутото първо действие — разкрива широки възможности в това отношение. Понякога — започвам работата с възмущение, защото добре съзнавам колко трудно се прави балет на съвременна тема. Някои изглеждат съвременността само в костюмите, в пяталовете и саката на героите. А мен ми се струва, че много произведението — прилагам и легендарния период по-късно съвременен дух по псевдосъвременни балети.

— Бих искал да премина на един друг въпрос. Става дума за това, че във вашите постановки по възможност най-добър начин се разкрива творческите индивидуалности на най-изтъкнатите майстори на съветския балет от по-малкото поколение. Да си спомним сполучките в „Спартак“. Имаше ли у вас Юрий Владимирович, който сега в „Иван Грозни“ показва едновременно различна страна на своето дарование. Въпросът ми, Юрий Николаевич, е дали вие поставяте даден спектакъл за конкретен артист.

— Не съм поклонник на станалата напоследък мода артистите да променят много неща в спектакъла, да приспособяват материала за себе си. Така се променя текстът на хореографското произведение — а това е все едно да се променят нотите в едно музикално произведение. Така че да се върна на въпроса — аз поставям произведението не само за даден артист. Разбира се, по време на работата отделният изпълнител играе важна роля. Той е другар по работа, с когото заедно вършим към създаването на един нов образ. До голяма степен силата на този образ зависи от индивидуалните качества на артиста. Но повтарям: аз правя образи не за един артист, а образи, които всеки трябва да направи по свой собствен начин, като разкрива амплото си.

— Интересно е да се надникне в още един етап от вашия творчески процес. Кога взимате в репетиционната зала, пламъкът за бедната работа, когато ми е дадено да разчитам на импровизационния момент? На репетицията, която съм виждал, понякога ви казват: „Нека опитаме ето така!“. Често ли използвате тази фраза?

— За репетицията се подготвям грижливо — най-малко 80 на сто аз знаят какво ще правя. Но не е изключено отделен момент „да не се получи“. Това означава, че казваме: „Хай да опитаме по друг начин!“. А това означава, че започва импровизацията. Но и когато импровизирам, винаги набелязвам свой план. Това е при работа със солистите. В масовите репетиции това рядко се случва. Ако се наложи нещо да се променя в значителна степен, тогава прекъсвам репетицията и седя да помисля по какъв път да тръгне нататък всичко. Моментите на възмущение, разбира се, се срещат често, но когато някой откъс се получава изведнъж прекалено добре, това ме кара да се съмнявам в правилността на постигнатото, кара ме да бъда особено внимателен. Като правило откъсите, които стават бързо, по-късно изглеждат по-леки от онези, които съм направил с огромно усилие и напрежение. Има ли спени, които на репетиции прокинем, а които се мъча дълго — на премиерата именно те стават най-добре, именно те издържат проверката на времето. Или ако трябва да обобща и да завърша с една фраза, то аз вярвам, че само много упоритият тежък труд води до истински успех.

АЛЕКСАНДЪР АБАДЖИЕВ

БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА ПО СВЕТА

Посрещна на г-н Могенс Лихтенберг, директор на „Фалконертеатър“, който сърдечно приветства „Първия гастролиращ в Дания български оперен театър“.

— Даже и през стъклото на бързо движещия се автобус можеше да се забележи отдалече големият неонов надпис върху фасадата на „Фалконертеатър“ — „Български национален оперен фестивал“. Атмосферата в залата (а по-късно рецензиите в печата) дадоха основание за един много по-богат, разнообразен и пълна представа за истинския културен и политически ефект на това първо гостуване на български изключително оперен театър на западна сцена. Още в програмата на спектаклите могат да се прочетат сведения за Пловдив, древен и млад, с неговата 5000-годишна история и култура. По-късно в „Кристелинг даг блад“ се възкликна: „Просто невяротно е, че един град с 350 000 жители може да поддържа такъв хубав театър“.

Откриваща зала на „Фалконертеатър“ с нейните около 2000 места и хубава акустика бе препълнена и четирите вечери. Зрителите бяха обединени в наистина нескончаемите овации, викове „браво“, скандиране след всяка ария, действие и най-вече на финалите на спектаклите. Не, не преувеличавам — нито от български, нито от местен „пловдивски“ патриотизъм.

В спектаклите участваха и няколко пълни изпълнители от Софийската народна опера — на артистка Юлия Винер (Ярославна), засл. артист Димитър Петков (Борис в първия спектакъл на тази опера и Коняк в първия „Игор“), Сабина Марков (Игор), засл. артистка Александрина Мил

чева (Марина в първия „Борис“), Коняковна), Кирил Дюлгеров (Юродивия). Мнозина от тях са добре познати и любими на копенхагенската музикална публика от редица други гостувания. Открихте бяха останалите солисти от Пловдивската народна опера (почти десет и солистичен състав) и масовите колективи. За 2-3 дни успяхме да „уловим“ и пресата над 21 публикации. Господствувашият тон на повечето от рецензиите беше възторжено-уважителен: „Блестяща опера от голям формат“, „Един великолепен Борис“, „Автентичен „Княз Игор““, „Великолепното българско оперно изкуство“, „Прекрасно българско изпълнение на „Княз Игор“ и т. н. Заглавията говориха достатъчно сами по себе си. Но все пак не помалко интересни са и редица оценки:

„Българите са народ от пещи... Д. Петков играе Борис много познато, с опасно близка жар в гласа. Негова противоположност е летописецът Пимен, когото Петър Бакарджиев представя достойно и с чудесна звучност. Изключително е изпълнението на Игор, западни фойерверки на дръзкия хумор... За изпълнителя на ролята на Шушуба бяха избрани забележителни характерен тенор Аврам Андреев... Като Пимен чуваме П. Бакарджиев в чудесен унисон с тенора Георги Велчев... Специално трябва да се спомене кръмарката, превъзгласена от аристократичната Мария Хамерник с много хумор... Галички беше представен добре от Асен Чалаларов... Между жените блестеше Александрина Милчева като Кояковна и Валентина Александрова като полонезката девойка... Ролата на Владимир бяха изпълнени много хубаво от тенора Владимир Тодоров... Руската сфера е очертана извън

редно красиво от Сабина Марков и Юлия Винер, два прекрасни гласа, които звучат неперсонно кри

сиво... и т. н.

„Мощният хор създава като голям симфоничен оркестър своя специална атмосфера, осветена като шарено стълбове... Българският оперен хор е превъзходен“.

„Борис Годунов“ бе грандиозен, великолепен като оформление, декор и пиншот на сцената и а оркестра... Текстът в постановката („Борис“, 6 м.) е поставен върху широкото епическо повествование... Едно тържествено представление, шедро поставено („Игор“, 6 м.)... Постановката на Георги Първанов като цяло... бе блестяща“ („Игор“, 6 м.).

„Половинките танци бяха изградени много изцяло от пловдивските танцьори... Балетът донесе с едно раздвижено като шоу изпълнение на прочутите полонезки танци...“

„Винаги, когато става дума за гости от източни страни, можем да разчитаме на отличен прием... Директорът Борислав Иванов се справи със задълженията изключително добре... Когато от оркестра беше артикулирано и едно високо качество... Оркестърът притежаваше забележителна струнна група. Б. Иванов съумя да даде възможност на солистите, хора и оркестра да се развият в красиво и тържествено съзвучие...“

„Тук професионализъм и талант минава бие си... И тази вечер един прекрасен музикален тържес“.

Както става ясно от тези цитати, днешният съвремен град, с неговата уния, възторжена не по-малко, разполага с публика, оценява по достоинство успешното гостуване на Пловдивската народна опера в Дания.

АНГЕЛ ХРИСТОВ

„СОФИЙСКИ СОЛИСТИ“ ВЪВ ВИЕНА

На 12 ноември във Виена се състоя концерт на именития ансамбъл „Софийски солисти“, който предизвика справедлив интерес не само заради великолепната програмата, XIV симфония на Шостакович (потога за първи път се изпълнява в Западна Европа), а и заради доброто им, с което се ползува този ансамбъл. В програмата бяха включени още „Четири песни за струнен оркестър“ от Панчо Владигеров и „Нартинг от България“ на Васил Казанджиев. Винагишните партии в XIV симфония на Шостакович — солистите — заеха: Милана Николова (сопран), Валентина Александрова (мецоприпевка), Павел Герджиев (тенор) и Павел Герджиев (бас). Концертът, на който присъстваха видни представители на музикалното изкуство и критика, премина при голям успех. В следващите дни всички централни и местни музикални рецензии за изкуството на българите, излизали от различните издателства, мненията са напълно единодушни в оценката си за изключителното майсторство, показано от солистите и ансамбъла.

Вестник „Курир“ в рецензията на Герхард Брунер отбелязва, че трябва изпитание да се благодарим на „блестящата интерпретация на Милана Николова и Павел Герджиев и на изключителното майсторство на „Софийски солисти“ — диригентът ни Васил Казанджиев, който доказва, че се един от най-добрите именити ансамбли на Източна Европа, които сме чували“.

„Ди пресе“ също поддържа „блестящата интерпретация на Милана Николова и Павел Герджиев и успешно представяне на „Софийски солисти“. Ласкава рецензия поема „Фолксинг“, извършващият въпрос, защо такъв блестящ музикални гостуващи състав не е в Австрия. Към положителните оценки, присъдени на „Винер цайтунг“ и „Коренцайтунг“. С една дума, гостуването на „Софийски солисти“ в Австрия представлява несъмнен успех на българското музикално изкуство.

ИВАЙЛА ВЪЛКОВА

ВИК ОТ КОРАВА ЗЕМЯ

Жана Авишай

През ноември т. г. на фолклорната певческа група от с. Плана, Турция, която е в столицен район „Девети септември“, бе връчена европейската награда за народно изкуство — 1974 г., учредена от фондацията „ФВБ-Хамбург“.

Консултант и ръководител на групата е научният сътрудник от Института за музикознание при БАН Тодор Димитров.

През 1966 година планската група получи първа награда на фолклорния фестивал в Тайс-Сайд (Англия). През 1969 г. — в Загреб, Югославия, а в началото на тази година — отличението на Унгарската национална телевизия.

Първата ги поведе бавно, с величаво достоинство, натежало от път и от гордост. Последваха я в криволинейна все яки, гърдести и сцената омалва от тежката стъпка на тези осем жени, тръгнали като по бразда, да извършат обряда, в който дълбоко явяваха.

Пред столовете, приготвени да седнат, се скучиха прави, разкриха чили крака, като вкопани в земята. Не песен, а роден вих разнесе — тогава, когато планските ехо го грабна, блъсна го по чукари, а от високо поточе му отвърнаха възлите. Вятърът ги потпа по заледените преси, нагоре, надолу, виха!

О! — изпънаха жените и се

вкамения, само очите им блескаха живо до новия стон. Той замиря в зной и зрели жита. Погъна. Жетварите изправиха гръб, отсесоха потни ризи и като вдихаха дълбоко, от гърлата им излякоха ругина на гайди и разногласия хавали.

Песента дилеха провлачено, за сякаш се да не им е самотно и се чува надалек зад балканите: „Заман, горо, заман сама не си зима вуци, а лете айтуци. Есен, пролет, се млади овчари“.

Млъкнаха, неколко кръстосаха ръце връз престилките.

На ръкопашката отговориха с допослен поклон. Речите слушаха учудено, по лески, вадистни и все тъй изправени, като вкопани в земята. Приеха европейската награда за народно изкуство — 1974 година на Хамбургската фондация.

С наградата бяха долетели от Хамбург доктор Алфред Кюпфер и спругата му, а от Базел — д-р Роберт Вилдхаберт — директор на Етнографския музей.

Планчанки ги поканиха на гости.

Както скучени пяха на сцената, тъй ги посрещнаха пред вратата на големия двор с червенобузи деца в ръцете, оживени, закличени със здравец. Още имаха

работа край трапезата, но гостите ги тежеше нагоре, към баяра. Певците тръгнаха с тежката си стъпка, а мъжете им слеза тих, размачкани от вчерашните събития. Вън бяха бавно и мъдрованно. Ой не са баби. Младешки са.

Вятърът веше дългите ленти в плитките на пейките, но не това имаха пред вид планчанки.

— Това постижение на нас се дължи. От мен да го знаеш, другарке — спътникът ми запри да голото черно дъло, самотно разперено сред полето. — Песента ни е фамилярна работа. И байте са една рода, сите си турмаки, снахи, зълзи, братоци. Важат ли? — Той присви очите си и сякаш се смали — колко песни могат да ти охнат като наизуст! Не бето че разпелат самотелно.

Исках да му кажа, че планските певци важат, но неговите другари избреха:

— Какви сакаш, такива окат.

— Моята убаво разпирна — похвали се един и стълпка угасналия фас, — секоя не може. Ома разпирна, другите помагат — имаха вид на скромни човече, поварях му, че не е празна хвалба.

— Не може, секоя не може — съгласен се мъжката дружина. — Сите окат, у садеца, у копана,

у гърлене. Сбрат мотиките, окат, твоята разпирна. Така е, окат — спътникът с тъмните склонове вежда не се съмняваше, че познава планското чудо, — най-е убав у цела България, благ за ядене. Ние му викаме компир, ко ги не вярдим и не граждадем. Инак картоф му викаме. Мотат цел ден по него блеска. Прибере се дома, облеклото ще види, па пере, па брише. И окне отгоре. От шо им е сила? Не знам.

— От шо им е сила — сякаш ехо от върховете запитаха и другарите му.

— На нас се дължи това постижение — сам си отвори планчанкият съсключените вежди. — На мъжа състои на жената лъното. Затуй се прочу Плана с пейките. Той говори веќе за компир.

— На нас се дължи, прочухме се — и сега се съгласи дружината и спря край младата борова горичка, защото там бяха спрели сите да се порават на очарския огън. Пламъкът му трепереше от вятъра, за да го крепи, очарчет чистичко поддържаше едните окнали шиярки. Беше от съвременните овчари, без гугла и шмурдук — в дебел граждански дрехи. Само транзистор в нагло-

нов плащ нямаше, но и овче нямаше, окат, твоята разпирна. Така е, окат — спътникът с тъмните склонове вежда не се съмняваше, че познава планското чудо, — най-е убав у цела България, благ за ядене. Ние му викаме компир, ко ги не вярдим и не граждадем. Инак картоф му викаме. Мотат цел ден по него блеска. Прибере се дома, облеклото ще види, па пере, па брише. И окне отгоре. От шо им е сила? Не знам.

— От шо им е сила — сякаш ехо от върховете запитаха и другарите му.

— На нас се дължи това постижение — сам си отвори планчанкият съсключените вежди. — На мъжа състои на жената лъното. Затуй се прочу Плана с пейките. Той говори веќе за компир.

— На нас се дължи, прочухме се — и сега се съгласи дружината и спря край младата борова горичка, защото там бяха спрели сите да се порават на очарския огън. Пламъкът му трепереше от вятъра, за да го крепи, очарчет чистичко поддържаше едните окнали шиярки. Беше от съвременните овчари, без гугла и шмурдук — в дебел граждански дрехи. Само транзистор в нагло-

нов плащ нямаше, но и овче нямаше, окат, твоята разпирна. Така е, окат — спътникът с тъмните склонове вежда не се съмняваше, че познава планското чудо, — най-е убав у цела България, благ за ядене. Ние му викаме компир, ко ги не вярдим и не граждадем. Инак картоф му викаме. Мотат цел ден по него блеска. Прибере се дома, облеклото ще види, па пере, па брише. И окне отгоре. От шо им е сила? Не знам.

по-ниско, но в стаята с трапезата ни посрещна топлината на силно развълнуван готварска печка. Гостите наляска до печката, планските мъже — по-открай до вратата, а жените останаха прави, да принасят.

Влизаша, носеха, все големи пълни чинии и тумбести шишета грея на джанковина.

— Шо не седнат и те да хапнат? — попитах съседа си, той остави чапата с джанковина малко поуден.

— Разпеление имаме. Жените са учили да си приготвят. Виде ли я мотат?

— Как да не я видях? — Тя и сега досега високо пред себе си препълнена чиния влязата кавърма, стискаше я с две ръце да не я изпусне. Гостите охкаха; планската от възхищение. Планчанки подаваха от благия компир, и у блокото почти сичко работимо. Сите почти все превърнети, от Текето оливо у Съветско съюз.

Гостите почтително ги слушаха: слушаха ги мъжката и планските мъже, само един като видя как се люлее огънят, се обади:

— Че се разтури времето, ветровете почна да се бият.

Прав излезе човекът. На върха на забръсна, мъглата се спусна

отни джанковина, избреше уста и се обрна към чужденците.

— От тия рани нашите гласове се разуха заграницо!

Съседът ми се надвесил и зашпана: „Те та е Славка Турмачка. Момче и потина. Николайчо, Петкодишо. Те се втър задували на сватба. С дарове се залунали. Кога затърсят детето, нема го. Какво е тичало по топката, та на потяло у яката. То се тежко понаса. Ние и въздъствуваме да не спира: Оди да охат! Она охна.“

Славка забеляза, че си шуми, и приложи към нас.

— Имаш ли си чама? Да те угостя, неш по-хубаво, а не чама. Чама имах, и джанковина в нея, а Славка пак рече: „Назраване“.

Другарките й даряваха гостите и нареждаха, че чертите се ги варят от всякакви студ, престилките да препасват, шом се разсърдят жените им, а тарлите да обуят в дебел снег — за да „нема страшно“.

Свършиха с даровете, скучиха се пред печката и запяха. В малката топла стаячка зави вятърът, отиде се обидна, възлите и жените тежко изпънаха: О!

В новия дом на киното на ул. „Екарх Йосиф“ 37 в столицата бе открита изложба, посветена на основоположника на социалистическата кинодокументалистика Диез Вертов, организирана от Съюза на българските филмови дейци и Българската национална филмотека. Бяха прожектирани и филми на Диез Вертов. По този повод гостуваха съвместно на големия киномастор Елисавета Свилова-Вертова и проф. Сергей Дробинченко — доктор на изкуствоведските науки.

ИЗОБРЕТАТЕЛ НА КИНОАЗБУКА

Георги Стоянов — Бигор

Завиждам на времето, непотворимото, знаменитото време, в което творяха, експериментираха, изобретяваха и откриваха, дераеха Майковски — в поезията, Мейерхолд — в театъра, Кулешов, Вертов, Айзенщайн, Пудовкин — в киното. Щастливо време на ентузиазма, на романтизма, на мечтателите, на младите гении, бурно време на откриване и създаване, на полемиките, на прокарване на нови пътища в културата, в изкуството. През двайсетте години светското изкуство представлява гигантска лаборатория, в която всичко се изследва, анализира, преоткрива, открива или приема, всичко трябва да е ново, да е свързано с Октомври, с революцията. Талантите и умът на художника са оръжия против буржоазията и буржоазното във всичките му разновидности — минало, традиция, митове, естетика, морал. „Старо“ и „ново“ — с тези думи се категоризират, определят, обясняват конфликтите — сюжетни, герои, платос, поезия. Това е епохата на манифестите, на прокламациите, на претенциозното понякога „ние“, но и на тървата решителност да се взорим към неизвестното, непознатото, неказаното, неоправеното. Това е епоха на авангардизма, на новатори, на лефови и пролекултови в киното, литературата и театъра.

Бележит експериментатор-революционер, автор на манифести и филми от този период е Диез Вертов. В дневника му, който бе публикуван посмъртно, той съобщава бъдещите си чистотелни: „Помни за първата парна машина, за първия влак, за първия аероплан. Цени не приетелите, а изобретателите.“ Това с пълна сила се отнася и за самия Вертов, първия автор — кинодокументалист, основоположник на социалистическото кинодокументално кино, първия, който прекухули от синтетиза на „киноопето“ и „радиопето“ възникването на телевизионната аудиовизуална публицистика.

Но нека отворим една скоба. Става дума за пионер, класик и теоретик, който е публикувал основните си манифести за киноапарата и киното, синмал е реликва от забележителните си кинохронки в кинопоема преди „Броненосецът“ на Айзенщайн, преди „Майка“ на Пудовкин, преди „Земля“ на Дуденко. През този период водеща нова творческа линия в светската кинематография принадлежи нему. Вертов е още само киното е още в пелени, а той обявява кинодрамата и религията като смърт на оръжия в ръцете на капиталистите и излиза лозунг: „След лозунга!“ Дотам благоуханата авеста от целулини, убийства, гълъби и фокуси! Да живеят класовите зрители! Да живеят киноопето, на пролетарската революция! Вертов и съмишленниците му искат да взирят „Вавилонската кула на изкуството“ в името на светската червена кинематография; търсят начин да направят невидимо видимо, неясното ясно, скрито явно, играта неигра, не правата права. Тяхното кинотворчество, тяхното лефовско „не“ е насочено към буржоазния театър, към буржоазния филм, към сюжета, към сценария, към „кинодрамата“ — опитум на народа! Те казват „не“ даже на фесковите (Траубер и Козинцев от ленинградската „фабрика на екцентричния актьор“), спорят и с Кулешов, и с Айзенщайн, воюват абсолютно срещу всички защитници на игралното кино. Свързани с тогавашната лефовска „литература на факта“, те се противопоставят на всичко, което би увредило, би излязло от разбираната им за правдата, за поезията на художника да отразява и възпява „определени лица, живеещи и действащи“, да фиксира на филмова лента живота такъв, какъвто е — без декори, без актьори, без игра. И непременно без луна, любов и детективи. На

документалното кино се гледа като на чудо, като на телескоп и микроскоп, като на платос и ентузиазъм на факти. Киноопето, казваше Вертов, е равно на кинопис, на факти, на разпространение на факти, антипатия с факти, юмруци от факти, мънина от факти, урагани от факти. Но как документалният филм ще се справи с поверената му от киноопето мисия? След такъв низ от взирания на съществувашото до този момент, след толкова „не“, след толкова отрицания и анатемизации кои ще са средствата, с които ще се каже „да“ на правдата, на светската действителност, кои ще са „глаголите“, „съществителните“, „прилагателните“ и „наречитата“, за да заговори екранът не само на светските хора, но и на пролетариата от планетата (това мечтаеше Вертов). Нали той ратуваше за документален филм, който шия да установи визуална връзка и ще обедини цялото човечество на базата на „киноопето“ — базата на „киноопето“? Оттук тези „букини“ — едни думи, и отде тези думи, за да се получи кинопис със свой речник, със свой синтаксис? Пречеше — признаваше Вертов — липсата на азбука. И заявява: „Опитах се да създам тази азбука.“

Забележете: опитал се... Това не е прокламация, декларация, не е похисено самозвучие, не е намерение на утопия, защото той наистина създаде нова азбука. И до днес към тази азбука не е прибавено как кой знае колко, тя не е претърпяла принципно видоизменение; тя послужил не само на Ефим Шуб и Роман Кармен, но с нея прекрасно си служеха и Жан Руж и Едгар Морен от „снимка верите“, тя въздъхна Крис Маркер и следващите му и много жестикиращи кинолюбове, даде размах на кубинския кинопублицист Сантьяго Алварес, на чилиеца Педро Часкел, поде се от телевизията.

Обяснявайки резюмирано същността и особеностите на Диез Вертовата азбука, нека започнем откъм формалната, откъм коловата и странна, откъм идеята за знакове и съчетанието на тях знакове, идеята, която успоредно с него прокарваха и Кулешов и Айзенщайн, и Пудовкин. И Вертов посочва неочаквано нови възможности за осмисляне на екранното пространство и екранното време. Той е на мнение, че монтажът не е самоопел, а начин на авторско изказване, киноопето според него е равнозначно на киноизказ плюс кинопила плюс киноорганизиран; това е преодоляване на пространството, съпоставяне и съединяване на различни точки от вселената във всякаква ред; това е преодоляване на времето, зрителната връзка между отдалечените едно от друго явления; това са съотношения на плановете, на ракурси, на вътрешно кадрово движение, на светлостените, на синематични скорости. Изхождайки от тези съотношения, той определя редуванията на отделните кадри, дължината на всяка смяна (в метри, в кадри), ролата на интервалите, на съседните и отдалечените кадри, на ритма, на взаимодействието, на взаимното привличане и взаимния тласък на кадрите; препоръчва снимки от открит и скрит наблюдателен пункт, от разстояние, от движение, отгоре, отдолу, въвежда директен запис, претеп, и с общ „факт в кадъра, идва до заключение и за автентичния, и за художествено-образния показ на действителността, разкрива озаораването на снимката, запаметява отлитания миг, уловило новото „ни по-рано, ни по-късно, а само в дадения момент“, доказва невъзможността да се пише документален кинолетопис, след като събитията са отминали, и пр. и пр.

Но тази киноазбука не цели „чистото кино“, както това правят французи и немци през този

период, тя има своя свързана: „как да монтираме — разяснява самият изобретател, — как да съчетаем едно с друго отделните кадри, правда, че да няма фалш и всяка монтажа фраза и произведението в цяло да ни показва правдата“. Правдата на революцията, светската, социалистическата, болшевишката правда! Поезията на числата, на мащабите, на труда, на преобразоването!

Правдата, поезията са опорните точки, на Вертовата естетика, осъществена на дело и в първите му „Киноправди“, и в кинопоемите му „Крочи“, „Свет“ (1926), „Единта шестина на света“ (1926), и „Донбаската симфония“ (1930), за които Чарли Чаплин ще пише: „Мистер Диез Вертов е музикант. Професорът трябва да се учат от него, а не да спорят с него.“ И шедьовъра „Три песни за Ленин“ (1934), който и единствен да беше, документалното кино имаше, то щеше да бъде, както казва Чарли Чаплин, „универсална есенция на действителността, която правда можем да си обясним и полемизираме, творческата страст на Вертов, който често се увличае, недооценяване едни неща, други преувеличаване, изпадаше в противоречие, теоретизираше по някога неправилно, а вървеше по правилния път в практиката си, много от неговите дискусии, „не“ бяха неосъзнати, да не кажем пренебрежени „да“ във филмите му. Но какъвто кой откривател се е осланял на готови рецепти, на повторения, кой е правел открития без фанатична увереност в целта, която преследва и без провали в стремежа си към онова, което е още далечно, но неизследвано, непроверено, неформулирано. И Вертов, по подобие на другите лефовци в киното, в последствие ще оточия редица положения за своята естетика, ще се откаже от някои от ранните си пристрастия. „Още веднъж повтарям: споделям той през 1939 — филмите „Напаев“ и „Трите песни за Ленин“ не си противоречат един на друг.“

И все пак — дори да не беше еволюирал, аз ценя в него противоречията, неспокойния, смелия Вертов, първооткривателя, първоизобретателя. И ще ми се, изтъквайки крупния му принос, да имаме пред вид препоръката му: да си спомним за авторите на първата парна машина, първия влак, първия аероплан. Те са гениите, останалите повтарят, подрабават, усъвършенстват, рационализират. И Вертов е също един от гениите-особняци, той първо разглоби всичко, което беше изобретено до него, за да сложи по-после съвсем отначало, от „А“ и „Б“, по с ои схемни едно съвсем ново изобретение: светското, социалистическото, цял и цялостно документално кино.

Божидар Михайлов, „Кино и изкуство“. Изд. „Наука и изкуство“, София, 1974.

По покана на управителния съвет на Съюза на българските филмови дейци неотдавна в София пристигна ръководителя на Толбухински окръг, за да отчетат постигнатото по изпълнението на договора за съвместна работа и набележат програмата за 1975 г. В дома на киното музиканти колкото от окръга изнесоха концерт. В програмата участваха детският камерен хор, лауреат на III и IV преглед на художествената самодейност, под ръководството на засл. арт. Захарий Медликов и камерният оркестър, дирижиран от Йордан Дюфев. Провеждана беше и новият документален филм „Добруджански мотини“ на засл. арт. Нюма Белогорски. Ръководството на СБФД и гостите от Толбухин, водени от първия секретар на ОК на БКП Димитър Димитров, се срещнаха с представители на столичния печат. Ръководена от нар. арт. Захарий Жандов, първи зам.-председател на СБФД, пресконференцията постепенно премина в неспокойно разговор. Изказаха се Димитър Димитров, засл. арт. Христо Христов, председател на СБФД, Димитър Пулев от отдел „Изкуство и култура“ при ЦК на БКП, Георги Стоянов, председател на ОНС — Толбухин, Петко Петков, секретар на ОК на БКП, Цветан Стоянов, зам. „Антипатия и пропаганда“ на ОК на БКП и др.

В своето изказване Димитър Димитров отбеляза, че сключеният договор не е формален документ, а сериозна основа да се подпомогне процесът за сближаването на изкуството с хората, въпрос, поставен от X конгрес и февруарския пленум на ЦК на БКП. Навлязането на изкуството във всекидневното на трудовите хора придобива още по-голямо значение сега при петдневната работна седмица. В тази насока творческите съюзи имат значение на ролта. Свободното време следва да се използва с уважение на културни ценности, поставени на идеална основа. Тесните контакти които се създават, няма да бъдат временни, те трябва и ще имат трайност, защото дават възможност за полезна работа. За киното Толбухински окръг е интересен и като исторически, и като археологически обект, по също така са интересни ускорените темпове в изграждането на социалистическото общество. Киното е успех може да представи и

Започната от издателя „Наука и изкуство“ интересна поредица творчески портрети на изтъкнати наши кинодеи се обогати с книгата на Иван Стоянов „Антон Маринович“. Едва ли е нужно да подсвещават читателя, че първите стъпки на нашата държавна кинематография са неразривно свързани с името на Антон Маринович, че той е един от ветераните на българското кино, заслужил артист, лауреат на Димитровска награда. Мнозина от нашите най-изтъкнати сега кинотворци се изняква за пръв път под ръководството на „бай Антона“. Любопитно е, че и неколцина кинокритици от моят поколение трудно могат да си представят своите първи редове за селмото изкуство и големия си любов към тогавашното без „бай Антона“. Защото, преди да застане на синематична площадка като ръководител, Антон Маринович години наред е бил активен киножурналист и кинокритик.

Първата глава на книгата си „Изказване на принципите“ Иван Стоянов започва с един малък спомен за участието си като изтъкнат във филма „Утро над родната“. Спомен, разказан с хумор и любов. Срещна, която разкрива пред автора едно качествено на режисьора, което ще срещне в работата му — постоянството. Изкушавам се да припомня, че по онова време и аз имах наистина да се запозная с

Иван Стоянов, „Антон Маринович“. Изд. „Наука и изкуство“, София, 1974.

и изкуство“ излязоха доста книги от български автори по въпросите на киното. По този начин се на път да преодолеем едно сериозно изоставане във важен сектор на естетическата мисъл, на естетическото възпитание на масите. Сред появилите се трудове има както цялостни изследвания за основни насоки в теорията и в практиката на киното, така и отделни третети на отделни творци. Има книги, в които личи склонността към едно по-теоретическо разглеждане на проблемите, а в такива, в които вземат връх оперативната злободневност и нерв.

Но досега книгата като „Кино и изкуство“ от Божидар Михайлов не се е появявала. Като отбелязвам този факт, нямам намерение да преувеличавам значението й, нито пък — още по-малко — да подценявам достоянията на останалата издана у нас литература по въпросите на филмовото изкуство. Просто искам да се открия своеобразно да, това, че тя изтъква едно празно място. Инак сигурно няма критик, който да не разглежда в една или друг

красотата на окръга, и успехите на трудовите колективи, и първият път.

В отговор на поставените им въпроси и в изказванията си гостите дадоха широка информация за културната дейност в Толбухински окръг, за мероприятията, осъществени съвместно със СБФД: проведена е среща на кинотворци с герои на социалистическия труд, дванадесет премиери на български филми, на окръга са посветени много късометражни филми, вече три пъти подред Толбухин е домакин на национален преглед на анимацията, групи от филмови дейци многократно са посещавали трудови колективи, училища и младежки бригади, от 3500 000 кинозрителни близо 25% са от български филми.

Председател на СБФД засл. арт. Христо Христов подчерта, че поставената от партията задача за приближаване на изкуството до народа означава и сами те творци да се приближават до народа, до стрителството, за да мо

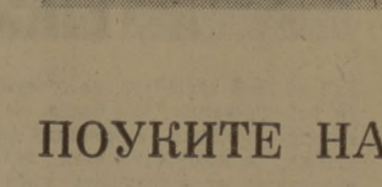
тат по-пълно и по-добре да решат въпроса за създаване творби на съвременна тема. В това отношение киното все още не е превърнало творчески темата за АПК, не е отразило както положителните моменти, така и трудностите и конфликтите, които не минуемо съпътстват тяхното развитие.

Особено внимание в разговора беше отделено на проблемите, които поставя пред дейците на художествената култура петдневната работна седмица. Присъстващите бяха информирани, че изпълкомът на ОНС е приел специална програма. В нея са разглеждани много въпроси, които трябва да решат културните институти, театър, художествена самодейност и, разбира се, киното, за да се постигне разумно използване на почивните дни.

Димитър Пулев отбеляза, че този договор е радостно явление. Българското кино през последните години има значителни и интересни постижения. Една от тях е достойното представяне на съвременна тема. Диез български

за да ни разкрие твореца, за да ни представи режисьора и човека Антон Маринович. Авторът на книгата е предлощел спомена, интервюта, живия анализ — нитимността и топлотата пред сухоизложение. Така ние виждаме от различни „ракурси“ творца и гражданина Маринович. Важната препенка за мен остава тази на публиката — заявява режисьорът. Неговият стремеж винаги е бил да създава творби за широките народни маси, да ги „забавлява, без да изпуска от пределите на обществени проблеми“. Така можем да си обясним неговото обръщане и към класиката („Слава“, „Гераните“, „Сиромашка радост“), и към съвременността („Утро над родната“, „Наша земя“, „Ретро Адамович“, „По тротоара“, и към приключавския жанр („Нощта срещу 13“, „Златният зъб“, „Приключението в полунощ“)...

Антон Маринович е убеден защитник на схващането, че това той мотивира както с известни примери от своята практика, така и със статистика си. „Кинорежисьорът — автор на документално произведение“. Между прочем възприме моятата и в документална стойност тази статия е трябва да бъде поднесена в още по-съкратен вид — нейната кинесекция би звучала по-силно и не би нарушавала така осезателно обирания полход. Като слабост бих посочил и увлечението на Иван Стоянович да се позовава на твърде много изказвания за режисьора в главата „Другите за него“. Това няма осезателно изследването, отнема в известна степен

АНТОН МАРИНОВИЧ

лов, не е от прелативно съвие ните формулировки към търсене то на подходящи илюстрации, на подходящи примери от реалната филмова действителност, а точно обратен: той е имал възможността да бъде в един от центровете, където се получава обилна информация от данни, където се извършват социологически анкети и проучвания и те са го подтикнали „провокирали“ са го за анализ и изводи. Тук е причината в неговите разсъждения да се налага трезвостта и да отсъствуват някои предмети, някои иначе ефективни, но съчинени тези, които се срещат и трудовите на кинодеи с наклон към едно по-отдадено философско мислене. За подобен авторище е от голяма полза да сякзат от своите върхове и да надникнат в изобилното от факти и примери, които привлича в книгата си Б. Михайлов. Той ги осмисля наистина в един подчертан практически план, но те могат да бъдат точен ориентир и за теоретическите занимания. Аз лично мисля, че е абсолютно необходимо всеки, който се интересува от проб

те филми са търсени от зрителите. Постигнатото в Толбухински окръг е нещо значително. Доброто начало е сложено, сега с общи усилия трябва да стане реално дело.

След пресконференцията попитах Димитър Димитров как преценява осъществяването на договора и каква е ролата на печата в този случай.

— Споменах, че този договор не е формален документ. Той трябва да открие възможности, деликатно и неапатично да предложи на трудолюбите се мероприятия за културно прекарване на отидка, за такива занимания през свободното време, които ще го отворят и обогатят в идеен и естетически отношение. Заедно с това договорът създава предпоставки за по-активен контакт между творци и зрителите, което също е много важно. Убеден съм, че печатът би могъл да играе особено положителна ролта в популяризирането на тези заговори с творческите съюзи.

АЛЕКСАНДЪР СОКОЛСКИ

ГОСТИТЕ ОТ ТОЛБУХИН НА ПРЕСКОНФЕРЕНЦИЯТА В СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛМОВИ ДЕЙЦИ.

ПОРТРЕТ НА ЕДИН РЕЖИСЬОР

своботната дума на автора за творчеството на Антон Маринович, за по-здравобаченото обобщение на това творчество.

А развитието на нашата социалистическа кинематография, както вече бе изтъкнато, е плтно свързано с творчеството на Антон Маринович. Като го проследява и анализира, Иван Стоянович наистина подчертава неговият различен ранен принос в българското киноизкуство, нарича режисьора „истински художник“, отбелязва неговия „стремеж към обстой от тежкостта, от предразрелата схема и вулгаризаторското — социологическо обобщение“. Звездо с това не е пренебрегната историческата дистанция особено когато говорим за по-ранните филми, когато преобладаваха „догматичните характеристики на героите, конфликтите и взаимоотношенията“.

Въпреки споменатите увлечения пред нас се разкрива творец, дал свой дял в златния фонд на нашата кинематография, педагог, комуто са задължени мнозина от сегашните ни филмови кадри и от които получаваме първите си уроци за поведение пред камерата кива известни актьори като Апостол Карамитев, Емilia Ралева, Георги Георгиев — Гец, Георги Калоянчев, Любомир Кабакчиев, Коста Цонев...

Принос към книгата би била една филмография накрая и справка за нагледните творби на режисьора, какъвто е практиката при тази търсена поредица на издателство „Наука и изкуство“.

ЧАВДАР ГЕШЕВ

лемите за връзката между зрителите и киното (независимо дали в киноед, или в просто служение в кинематографията), да се запознае с книгата на Б. Михайлов.

Интересно е, че някои от предложените, които в чисто практически аспект парят авторът, между временно (къде частично, къде по-плотно) вече са решени от живота — например ратуването му за изграждане на мрежа от студийни кинотеатри, за обособяване на салон за анимационна програма, за ученическа публична и т.н. Всичко това още веднъж потвърждава неговите изводи и пожелания, тяхната реална социална стойност. А критиката и призава да изпълнява и подобни функции — не само да влияе на зрителите за формирането на здрав естетически вкус, но и да способствува за създаването на цялостен творчески климат, в който да се ражда истинското изкуство и да достига то по най-лесен, най-достъпен начин до ония, за които е предназначено.

АТАНАС СВИЛЕНОВ

ГОСТИТЕ ОТ ТОЛБУХИН НА ПРЕСКОНФЕРЕНЦИЯТА В СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛМОВИ ДЕЙЦИ.

ПОУКИТЕ НА ФИЛМОВОТО ВСЕКИДНЕВИЕ

аспект в работите си проблемите за взаимоотношенията между киното и зрителите, да не правим съответни изводи, да не дава препоправки, но в повечето случаи неща да опирам главно до интуицията на автора, до субективното му усещане, ала не и до солидната основа на проучените факти, на конкретно натрупаните, анализирани и обобщени наблюдения.

А също с това се заема Божидар Михайлов. Сам той в предлощелта на книгата си определя нейния характер — преобладава практическият аспект на постановката на проблемите. И аз разбирам този аспект не само в смисъл, че се цели да се подобри кинореферентността, да се въвеждат смекта за реалните предпоставки и за реалната култура на зрителите и т.н., но го схващам и като метод на работа на самия критик в тази книга, в която той построява всичките си разсъждения и обобщения на базата на практически опит у нас през последните няколко години. Платът, по който върви Божидар Михай

ФУНДАМЕНТАЛЕН ТРУД ПОЕТИТ ПАВЕЛ МАТЕВ

Облажката от ревансовска жизненост и раблеизмо, гънливо, плод на десетгодишен труд, книгата на проф. Кирил Василев „Любовта“ ни припомня епохата на енциклопедизма, когато амбициите на разума да обхванат цялостно света са опиянявали духовете даже с непостижимостта на задачата.

Поезията не вижда в тази книга аполия на тяхното изкуство и отчасти конкуренция, защото научна мисъл в абсолютните си прояснява клон към художествеността. „Любовта“ е първото капиталистическо изследване на един от „вечните“ проблеми, обоснован отговор на хилядите въпроси, пред които нашата хуманитика от години стоеше в дилемия. Как го духовно отбелязва К. Василев, куриозно е, че дори в социално-статистическите енциклопедии не е отведен нито ред за любовта, докато в тях пространно се пише за „любовта“, „любовта“, „любовта“ и пр. „Любовта“ е репрезентативен отговор на тази предизвикателства, еталон за огромните теоретически възможности на марксистическа мисъл, документ за партийна страстност на изследването и най-после свидетелство за яркия талант на нейния автор. Затова „Любовта“ е книга-бистро, което няма да отзвучи бестелно.

Нейният автор е срещнал неуредителни трудности при избора на начин и стила на изложението. Усложняващата форма би резервирала ония, които искат да приникнат в еманацията на чувството без трудностите на специално извършено изследване; диалектичният тон е компрометиран в училищата, за да бъде приет във оторитариите, след като удави в републиката си, след като ликвидира научността в художествената критика; литературният подход застрашава критиката с бележити, а той е предостатъчно експлоатиран в псевдотристорическите романи.

Кирил Василев, „Любовта“. Изд. „Наука и изкуство“, 1974 г.

«НА ЗРЯЛОТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО — ЗРЯЛА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА КУЛТУРА»

(Продължение от 1-а стр.)

кация при развитието и разпространението на художествената култура сред трудещите се. Елена Михайловска се спира на националната психология и българското киноизкуство. На някои идеологически-естетически проблеми на българското кино и телевизия се спира и Владимир Игнатовски. За интересите към съвременната българска художествена литература и за някои аспекти на естетико-коммуникативната функция на книгата се влизава Заряд Митов и Ана Гергова. Багряна Илиева и Роз-Мари Статова разглеждат въпросите на развитието на нашето музикално изкуство и неговото разпространение и възприемане на музиката. Естествено някои от изказаните се свързват с проблемите, по които говориха, главно със задачите за естетическото възпитание на младежта — Иван Стефанов, Йордан Венедиков и др. Също така въпросите за достъпността на литературата и изкуството и за тенденциите и динамиката на културните интереси на трудещите се и младежта бяха засегнати в изказванията на Тодор Чакъров, Недялка Благоева и др. Не прекъснатото усъвършенстване на социалистическата демокрация в областта на ръководството на културата беше тема на изказването на Илия Петков, който анализира характера на съветите за изкуство и култура като местни държавно-обществени органи за управление на културата. Проблемите на състоянието и недостъпността на нашата театрална критика бяха разглеждани от проф. Любомир Тевел. Костадина Попов говори по въпроса за същността и характера на културната революция в България, а Димитър Паскалев се спира кон

кретно на взаимодействието и сближаването на българската и световната култура, в процеса на нашата социалистическа културна революция. Интересни изказвания направиха и проф. Атанас Стойков, Атанас Славов, Румен Илков и др.

Дейно участие в конференцията взеха и чуждестранните гости. Старши научен сътрудник Ирина Воеводина от Института по история на културата при Министерството на културата на СССР, д-р Иван Витани — директор на Института за култура в НР Унгари, проф. Павел Пашка — директор на Института за култура в гр. Братислава (ЧССР), д-р Франтишек Малец — зам. директор на Института по култура във Варшава, д-р Карин Хирдина от Хумбольдта университет в Берлин (ГДР) и Жерар Белоан — редактор на седмичника на Франска комунистическа партия „Франс Нувеа“, допринесоха значително за осветляването на разглежданите въпроси и дадоха много висока оценка на теоретическото равнище и значението на провежданата конференция.

Последното заседание на конференцията се проведе под председателството на Павел Матеу и беше закрито със заключително слово от първия заместник-председателя на Комитета за изкуство и култура Людмила Живкова.

Вестник „Народна култура“ в следващия си брой ще публикува основните материали на теоретическата конференция — а именно: слово на председателя на Комитета за изкуство и култура Павел Матеу, заключителното слово на Людмила Живкова, първи заместник-председател на Комитета за изкуство и култура, и доклада на проф. Кръсть Горанов.

ИВАН СЛАВОВ

(Продължение от 1-а стр.)

теката над кино „Москва“. Ходехме в бившия осми район на Комсомол и партията, но най-често се отбивахме в оная библиотека, която мигом ни обхващаше своята уютност. Един солиден том Блок (вече ни беше попаднало не емигрантското, а светското издание) ни разкриваше неподозирания свят на Прекрасната Дама, вдъхновен от идеята за вечната Женственост. След това дойдоха скитания с неспокойните възбавки. К. Василев ползваше се опиянява от каскадите красноречие, от великолепните илюстрации, предлагани от литературата, и неволно изпускаше нишката на логиката. Той приежда смайващо богата информация и тъкмо на нейния фон елементарно изобилно изтичаха анекдотични примери и буднични детайли от живота на великите хора. На места съвременният подход е притъпен от прекомерния историзъм и полъха на антикварност, идващ от някои ползвани източници. Голяма част от тях датира от края на миналия и началото на настоящия век до 40-те години. К. Василев е проучил цялата марксистическа литература от същия период. Постиганията на светското обществознание са едни от стожерите на изложението в „Любовта“, но е подценено приносът на поетите и други специални марксистични. Най-после, не би трябвало да останат незабелязани модите на Запад верси за изживяване на семейната формация, за възвръщането към полигамията, изобщо теориите и практиката на буржоазния сексуален екстремизъм.

Времето несъмнено ще обезбеди част от съдържанието на „Любовта“, което коригира редица оценки, постановки, изводи. Но тя е вече приятел, доверник и съветник за миналото, наш поставник пред онова „племя младежко незнакомо“, за да защити с достойнство нашето емоционално кредо.

В тия години поетическите поколения се наредиха под знамената на социалистическата революция. Всичко напояващо за революция, „мистиката на равенството“, приличаващо с всичките си Ремисите деонизиращо прекарва по клубовите, по уличните пестреши плакати и афиши, митингите никога не свършваха. Епоха! Тогава всички бяхме стрети от огъня на другарския колектив, всички живеехме с естетическия ритъм на една нова литературна епоха, дължаща да открие нова страннина в художествената биография на социалистическата България, която току-що опитавае дълбоката на едно ново обществено развитие. Поетите-граждани в нашите редове не бяха много. Затова всички ний с трепет и уважение гледахме на един Веселин Андреев, който се мържеше с побратимия о офицерската си униформа и юношеското си лице. От Давид и Дороти ляхаха още героичното дихание на партизанската земя.

Павел Матеу беше един от първите, които излезе жия и читав изпод тежките блокове на нормативната естетика. В първите си стихосбирки той беше набравил идеен опит, но нямаше простор на сърцето. Единствено стихотворението „Спомен“ стърчеше над останалите му стихове, които бяха написани в стиха на времето. Но Павел Матеу набравше вътрешни сили, себе си, усъвършенствуваше поетичното си оръжие, напущащо воннишката си стойка. Поклолените, към които принадлежеше, беше на прага на идеен и художествен подем. Димитър Методиев от „Димитровско племе“ отиваше към „Ален Мак“. Георги Джагаров от „Моите песни“ отиваше към „Априлската лирика и патетика“. Павел Матеу вече търсеше упорито правата на сърцето. Той напаша хубави стихове за близки и не му хора: баща му със сърце на артист, майка му с отрязан плетик, любимото момиче напуснало своето социално сяржение. Тия стихове и досега са едни от най-големите емоционални постижения на поета. Те са помята, връщат си дълбоко историческата памет на поколенията, което вече жаждат обществена промяна, улавяше във въздуха настроенията за разкрепостяване на творчес-

ката личност, за искреност в изкуството. Поклоленото мъчало вълнуваше срещу обезличаващия обективизъм на личния герой, срещу безконфликтността и лакировката на действителността. Статични стихове, разговори изпълваха въздуха с озабоченост. Нещо арсее в душите на хората. Литературата да младеж на социалистическа България до чернетила каартири, в полумрака на редакциите, по кафеетата преуспевае приближаването на априлската буря, която идва да смете всичко старо, ретроградно в нашия обществен живот. Идваше она съдбоносен раздел от 1956 г., който щеше да преярне нееланисните методи в безвъзвратно „вчера“.

Фадеевският настрел, последен и трагичен из списото от времето на гражданската война, разкритията около събата на чернетила командир Блюхер и Гухачевски кара поколенията да преосмисли много неща. Младешкият ентусиазъм отлетя с острия обществен поглед, дошъл като резултат на Априлския пленум. И Павел Матеу изживя вътрешни стресения, но на тях той не даде да дагна публична изява, не неустойно преминаха в емоционална таяна на поезията му.

Само за няколко години Павел Матеу осезаемо разшири емоционалния периметър на поезията си. Поетът обогати своята поетична култура, естетическия си кръгзор. Той се сложи с драгоценното качество, което се нарича вътрешна свобода на художника. Той обичаше да решитира стихотворението на Пушкин „Поет-ты царь...“ разбираше вече дълбокия естетически смисъл на това стихотворение. Поезията му стана по-сложна, нюансирана, заживяващо с нови проблеми даде непознати плодове. Поетът напаша нови стихове за времето си, за себе си, за българския „умиращ лебед“ — Мила Павлова... Пред погледа ни паднаха като неужни занеси всякакви предупреждения към П. Матеу, наведени някога от една по-нормативна поетика. Видяхме, че той поет не само войнички е строг и суров, но има и лирично сърце. Просто той ни изненада с лиричните аспекти на поезията си. Не предпологахме, че той поет, който някога така искрено се кълнеше в младата гвардия на града Краснодон, в безсмъртия поход на фадеевските партизани, ще ни подари такива дарове на лирично виждане на света. На едно място той споменава името на Чехов. И това не е случайно отронено име. Имаше „Чеховско“ в душевния пейзаж на новия П. Матеу. Днес Павел Матеу се изживява главно като лирик. Той напаша много прочувствени лирични стихове. На някои места се долгавя една

нообразие и монотонност, но преобладава една вътрешна мисъл, „смирена кръста“ която прилича.

Просто като че последните стихове на Павел Матеу, не мога да предположа, че ги е писал она човек, който познавам от края на 40-те и 50-те години. Но метаморфоза изживя не само той, но и цялото поетическо поколение. П. Матеу дива някой други връстници от неговото поколение се слобиха с нова естетическа биография, разширява акустиче си.

П. Матеу особено стана възиска телен към своя стих. Може да се каже, че той е един скрупулозен пластик на поетичното слово. Той постигна виртуозност и лавина слобесна пластика. Разшири безсметно слобесните възможности на поезията си.

Понякога се връщам към първите му стихове. И това го правя не от ала памет. Просто ме интересува вътрешната еволюция на неговия стих. Сега особено добре виждам колко много се е изменил неговият емоционален семаиограф. В такива моменти си мисля колко голям път е извървял Павел Матеу.

Някога в печата Павел Матеу, Георги Джагаров и Иван Радоев бяха наречени „свершици“. Не знам колко е точна думата, но ме жда тях имаше някакво мъчялино сърезование. Бяха те докато околните поети, които даваха на издържана на хората на музична на поезията. Най-рано се откъсна от това съзвонно хоро един такъв ярък ярир като Ив. Радоев, който си остана лирик на 50-те години. Кулминационната точка на поетическото напрежение у Джагаров беше в периода 1956—1957 г. тогава стихът му беше експанзивен, приобиди една на стилстична мускулатура, възник му — жия и озабоченост, несечи и нападатели. Но Джагаров изгори в тия неустойити дни и нощи. По-късно напаша своето хуови стихове, откри България на „чардакните къщи“, на трагичната съдба през вековете, но не бе она поет на буреността 1950 г., който се дивна самоуверено в поезията, хвърля гневни „реплики през масата“, хвърля гръм и жупел по адрес на дувличниците и младежите.

Павел Матеу си остана докрай верен на поезията. Той не сподана на съблазните на драматургията, чужда е на същността на театъра.

Днес Павел Матеу стои на предните линии на нашата поезия. Той я обогати „откъм интимния“ мотив, „сдобна орбестрация“, ноанси. Последните му стихосбирки „разкриват“ образа на един поет, който осъзнава отговорността си към българската поезия.

Павел Матеу си остана докрай верен на поезията. Той не сподана на съблазните на драматургията, чужда е на същността на театъра.

Днес Павел Матеу стои на предните линии на нашата поезия. Той я обогати „откъм интимния“ мотив, „сдобна орбестрация“, ноанси. Последните му стихосбирки „разкриват“ образа на един поет, който осъзнава отговорността си към българската поезия.

Павел Матеу си остана докрай верен на поезията. Той не сподана на съблазните на драматургията, чужда е на същността на театъра.

Днес Павел Матеу стои на предните линии на нашата поезия. Той я обогати „откъм интимния“ мотив, „сдобна орбестрация“, ноанси. Последните му стихосбирки „разкриват“ образа на един поет, който осъзнава отговорността си към българската поезия.

ИЗЛОЖБА НА СИРИЙСКИ ХУДОЖНИЦИ

В славоните на Националната художествена галерия изложба на десет и четиринадесет сирийски художници с около четиридесет живописни творби. Изложбата възможност на нашата културна обществност да се запознае с изкуството на една далечна страна с хилядолетна художествена традиция. Нашата епоха е свидетел на възвръщането на тези традиции в съвременното сирийско изкуство, което получи своята бой на заплата през 20-те и 30-те години на века в условията на национално-освободително диктане срещу колониализма и империализма.

Създалите се условия на национален, културен и икономически подем са давали отпечатък върху идейния характер и изобразителните похвати на сирийското изкуство, в което доминират реалистичните тенденции. Това не е убеждава и настоящата изложба. Участиуващите в нея творци отстояват принципа на реалистичното изкуство и дават възвущащ нараз на своята обществена ангажираност и историческа съвест в народната борба срещу израелската интервенция. За актуалния характер на изложбата ни говори силно възвещуващите композиции в експресионистичен маниер „Агресия“ и „В заслона“ от М. Нашан, М. Константин издига спонтанно копелна за мир на сирийския народ и боищата му готовност да го извоюва. „Язави мир без оръжие“, една изпълнена с имитативните средства на интерактивната творчествена изложба на събитията до символ, изчистеност на композицията от повествователност и държаната емоционалност са едни от особеностите на новата сирийска живопись.

Сирийските селяни и работници са изтъкват нато главно герои в жанровите сцени, и творите с трудови тематик. Те са изобразили с искрена любов от авторите и с разбирателност за особеностите на националния типаж и поведение. („Разговор“ от М. Кашлан). Харан терити за Источна тенденция към плоскостно-декоративен стил са издани в „Селски бит“ на Н. Шура и се заславят в „Селски танц“ на М. Дауд.

Между представените на изложбата живописци с най-много творби са издани Ф. Ишмаил и И. Юбиб. Първият от тях понастоящем гост на нашата страна) е усложно завоюващата на авангардната западноевропейска живопись първите десетилетия на века, които той претворява през призмата на националното си светосъзнание и темперамент. Незалични следи в съзнанието на зрителя, че остана „Пейзаж“, които звучат като революционен зов, „Норд“, лиричен „Наториорет с цветя“, „Тоната и друга от Бах“.

Желанието да се съчетат методите на западноевропейското изкуство с арабското художествено наследство, слагат цветовете в неясна и обобщена форма не представят самоцел за сирийските художници, в дълбок израз искрени творчески търсения

ВИОЛЕТА АНДРЕЕВА

ТВОРЧЕСКА СРЕЩА

На 5 т. м. в Комитета за изкуство и култура се състоя среща на директорите на институти по културата в социалистическите страни и представители на други сродни институти с ръководството на Института за култура при Комитета за изкуство и култура и БАН. На срещата присъстваха всички чуждестранни делегати

на теоретическата конференция по въпросите за развитието на художествената култура. Обсъдени бяха формите за по-нататъщи общ-по-тесен контакт и взаимно сътрудничество в научноизследователската работа на сродните организации и институти. На чертави бяха конкретни мероприятия за по-нататъшни срещи, размени на материали, съвместни публикации и пр.

Срещата протече под ръководството на директора на Института за култура при Комитета за изкуство и култура и БАН проф. д-р Кръсть Горанов, а конкретните предложения бяха направени от д-р Иван Витани — директор на Института за култура в Унгария, д-р Франтишек Малец — зам. директор на Института по култура във Варшава, д-р Карин Хирдина от Хумбольдта университет в Берлин (ГДР) и Жерар Белоан — редактор на седмичника на Франска комунистическа партия „Франс Нувеа“, допринесоха значително за осветляването на разглежданите въпроси и дадоха много висока оценка на теоретическото равнище и значението на провежданата конференция.

Последното заседание на конференцията се проведе под председателството на Павел Матеу и беше закрито със заключително слово от първия заместник-председателя на Комитета за изкуство и култура Людмила Живкова.

Вестник „Народна култура“ в следващия си брой ще публикува основните материали на теоретическата конференция — а именно: слово на председателя на Комитета за изкуство и култура Павел Матеу, заключителното слово на Людмила Живкова, първи заместник-председател на Комитета за изкуство и култура, и доклада на проф. Кръсть Горанов.

С ПОГЛЕД КЪМ СЪВРЕМЕНОСТТА, С ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО

На 28 и 29 ноември т. г. в столицата се състоя Третата национална конференция на Съюза на българските писатели. В работната й взеха участие членът на Политбюро и секретар на ЦК на БКП Александър Лилков, членът на Секретариата на ЦК на БКП Георги Бокос — председател на Съюза на българските журналисти, заместник-председател на Държавния съвет Георги Джагаров, председател на Комитета за изкуство и култура Павел Матеу, председател на Българската академия на науките акад. Ангел Белевски, първият заместник-председател на Комитета за изкуство и култура Людмила Живкова — председател на Съвета на председателите на творческите съюзи, първият заместник-председател на Националния съвет на Отечествения фронт Любомир Левчев, председател на Комитета за печата Крум Василев, ръководители на творческите институти и съюзи, културни дей-

ци. Академик Пантелей Зарев под черта, че Десетият конгрес на БКП и последвалите го пленуми — Декемвриятски, Юлският и Февруарският, са идеологическите стимули на писателите в тяхната отговорна работа. Докладчик се спира и на въпроса за по-нататъшното усъвършенстване на ръководството на културата, на изключително важните постановки в работата на наскоро проведенния пленум на Комитета за изкуство и култура за изграждане на комплекса „Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация“. На българския писател и на неговия съюз е отредено особено почетно място в дейността на този комплекс. СБП и членовете му ще дават своя принос за утвърждаването на новаторската мисъл на д-р Тодор Живков за обществено-държавното начало в изграждането на културата.

Правейки преглед на постигнатото през изминалия период от предишната писателска конференция, акад. Пантелей Зарев изтъкна, че съвременната тема е престава да бъде в центъра на вниманието на писателите. Съвременната тема е най-показателното съсредоточие на основните мисли и надежди на времето, тя е барометър за промените в живота на една страна. Социалистическият реализъм търси големата, обемна правда на живота, психологическото проникване в индивидуалността на човека — наш съвременник, и човека възможност в областта на формата, отхвърляйки дребнестомия, провинциалното самодоволство и идейно-естетическата анемия. Образът на комуниста събира в себе си енергията на прогреса, новаторската мисъл и съзидателната воля. Разгледайки някои радаващи тенденции в литературата от последните години, той обърна внимание на въпроса за национално-индивидуалното в големата литература. Разгледайки методите на антикомунистическата пропаганда, Богомил Райнов обелява, че се различава на бавното проникване, на постепенната ерозия на нашите позиции, както и на създаването на съзнание за малочислеността на съзнателните социалистически реализъм и фалшиво съчувствие към творците. Неизменно оръжие на буржоазната пропаганда си остава антикоммунизмът, когато си остава антикоммунизмът, линиата на превръщане в отрицание на образците в свет-

ската литература. Богомил Райнов се спира и на буржоазното влияние, насочено към широките обществени слоеве чрез така наречената „масова култура“. Главният секретар на СБП Слав Хр. Караславов докладва за дейността на творческата организация на писателите през изминалия двегодишен период. Той отбелязва съвръщането на писателите със заводи, строителните обекти и аграрно-промишлените комплекси чрез договори за сътрудничество с окръжните и работническите колективи. Творческата организация активно е работила с младите творци и с писателските дружества, извън столицата. През изминалия период се е развил разнообразна, ползотворна международна дейност, особено перспективна е подписанията програма за сътрудничество между СБП и Съюза на съветските писатели.

Ръководена от заместник-председателя на СБП Андрей Гуляшски, конференцията продължи с изказвания на заместник-председателя на СБП Камен Калчев, Асен Босев, Тодор Живев, Блага Димитрова, Васил Колесников, Ангел Тодоров, Ефрем Керемфилов, Станислав Стратиев, Славчо Васев, Иван Спасов, Коста Стран-

джев, Рангел Игнатов, Иван Аржентински, Дора Габе, Павел Велков, Боян Ничев, Божидар Божилов, Иван Цветков, Орлин Василев, Владимир Каракашев, Боян Балабанов, Кольо Севос, Станислав Свириев, Иван Цанев, Николай Хайтов, Петър Незнакомов, Димитър Гундов, Стефан Марков, Навдар Добрев и Артур Миропулос.

В заключителното си слово акад. Пантелей Зарев отбелязва големия интерес към конференцията и нейната гражданска, ползотворна работа.

Участниците в конференцията гласуваха решение за активно участие на писателите в строителството на развитото социалистическо общество чрез непрекъснатото изучаване на живота на народа и подкрепа на партията в нейните исторически задачи, в идеологическата битка между дава саята.

Единодушно бе приета поздравителна телеграма до ЦК на БКП, в която се подчертава дълбоката убежденост на писателите в историческата ръководна роля на партията, изказва се благодарност за постоянните грижи и за личния принос на д-р Тодор Живков за развита на българската литература.

Между представените на изложбата живописци с най-много творби са издани Ф. Ишмаил и И. Юбиб. Първият от тях понастоящем гост на нашата страна) е усложно завоюващата на авангардната западноевропейска живопись първите десетилетия на века, които той претворява през призмата на националното си светосъзнание и темперамент. Незалични следи в съзнанието на зрителя, че остана „Пейзаж“, които звучат като революционен зов, „Норд“, лиричен „Наториорет с цветя“, „Тоната и друга от Бах“.

Желанието да се съчетат методите на западноевропейското изкуство с арабското художествено наследство, слагат цветовете в неясна и обобщена форма не представят самоцел за сирийските художници, в дълбок израз искрени творчески търсения

